

MELLÉKLET: Elvesztett évtized - 140 pont

A magyarországi gazdaság- és társadalomfejlődés újabb zsákutcája és a még mindig lehetséges modernizáció alapvetése

HÍREK -

Tíz évvel ezelőtt, 2003 karácsonyán jelent meg *Verseny és szolidaritás* című hosszú írásom az *Élet és Irodalom* ünnepi számának mellékleteként. A 130 pontban összefoglalt mondanivaló egyrészt gazdaságpolitikai alapvetést, piacgazdasági szakmai okfejtést tartalmazott, másrészt javaslatok vázlatát már akkor is égetően szükséges szerkezeti reformokra. A kicsi, nyitott, az átmenet nehézségeivel küzdő és felzárkózni kívánó országokra általánosan érvényes, így ma is változatlanul helyes gazdaságpolitikai vonalvezetést az akkor uralmon levő kormányzat gögösen elutasította, az elmúlt évtizedben a magyar gazdaságot irányító többi kormány pedig teljesen figyelmen kívül hagyta. A 2010-ben uralomra jutott jelenlegi rezsim már *alternatív elméletet* gyártott leszakadást gyorsító intézkedéseinek eszmei megalapozásához.

Tíz évvel ezelőtt, 2003 karácsonyán jelent meg „*Verseny és szolidaritás*” című hosszú írásom az *Élet és Irodalom* ünnepi számának mellékleteként. A 130 pontban összefoglalt mondanivaló egyrészt gazdaságpolitikai alapvetést, piacgazdasági szakmai okfejtést tartalmazott, másrészt javaslatok vázlatát már akkor is égetően szükséges szerkezeti reformokra. A kicsi, nyitott, az átmenet nehézségeivel küzdő és felzárkózni kívánó országokra általánosan érvényes, így ma is változatlanul helyes gazdaságpolitikai vonalvezetést az akkor uralmon levő kormányzat gögösen elutasította, az elmúlt évtizedben a magyar gazdaságot irányító többi kormány pedig teljesen figyelmen kívül hagyta. A 2010-ben uralomra jutott jelenlegi rezsim már *alternatív elméletet* gyártott leszakadást gyorsító intézkedéseinek eszmei megalapozásához.

Az igényelt reformok vonatkozásában sem kedvezőbb a helyzet. Mint tíz évvel ezelőtti írásomban rámutattam, a piacelvű, a növekedést ösztönző, a közszolgáltatások minőségét javító szerkezeti és intézményi reformok kora 1998-ban a kötelező magánnyugdíj-pénztári rendszer elindításával *lezárvult*. Ezt a nagyívű, távlatos, gazdasági, pénzügyi és társadalmi szempontból egyaránt rendkívül fontos reformot már az első Orbán-kormány igyekezett kiüresíteni, a második Orbán-kormány pedig végleg felszámolta. Szerkezeti reformok kritikus tömege helyett *minőségromboló ellenreformok tömege* valósult meg. Ma már a piacgazdaságot kiépítő változások egyik alapvető vonulata, a vállalati szektor önállósága és magánosítása is visszafordult. Manapság a kormány járszalagjára fűzött, politikai céloknak durván alávetett „nemzeti színezetű” és *monopoljellegű magántulajdon*, valamint a bürokratikus irányított *állami tulajdon* térhódítása zajlik.

Ha az írásnak nincs semmi hatása, mert az erőteljes ellenszélben nemcsak az ordas eszmék zuhatagától védő szellemi esernyő fordul ki, hanem az egyszerűen ésszerű gondolatok sem érvényesülnek, akkor minek írni? Minek gondolkodni, megszólalni, szerepelni, érvelni, amikor a politikai osztály fejében és köreiben az édesen langyos közészer helyett az ésszerűségtől minden tekintetben megfosztott önelégült kivagyiság kultúrája tombol?

Írni kell, mert ez az *értelmiségi lét értelme és parancsa*. Ez az írástudó kötelessége. Ez a magyar hazafi és európai polgár feladata, amikor hazáját önszántából lecsúszni látja a félrevezetett tömegek hibás

választása nyomán.

A szélsőségek kora[1]

1913 januárjában egy 34 éves oroszországi és egy nála tíz évvel fiatalabb osztrák férfi elsétált egymás mellett a schönbrunni császári palota kertjében. Kegyetlenül hideg volt. Talpuk alatt jegesen csikorgott a hó, a félhomályban hosszú párát formált leheletük. Mindketten rendszerint kora délután rótták a végtelen kertet, amikor még volt némi derengő világosság és fontos délelőtti munkájukat már becsülettel elvégezték. Az Oroszországból jött fiatalember délelőttönként politikai esszét írt, az osztrák pedig képeslapokat festett. Mindketten álmokat szövögettek: az előbbi már aktív forradalmárként, a másik még kiábrándult, csalódott egyéni lázadó formájában.[2]

Tíz évvel később, *1923-ban* az oroszországi fiatalember a győzedelmes kommunista forradalom és polgárháború egyik hőseként tündökölt és Lenin kinevezett utódjának számított. Az osztrák ifjú pedig München városában puccsot szervezett, amiért 5 év várfogságra ítélték. (A büntetésből azonban szerencséjére alig több mint egy évet kellett letöltenie. Itt írta meg hírhedt művét, a Mein Kampf-ot, amely a náci ideológia legfontosabb forrása lett.)

Húsz évvel később, *1933-ban* a grúz származású férfi már a Szovjetunió teljhatalmú uraként kezdte meg az elmaradott ország erőltetett iparosítását és a mezőgazdaság erőszakos kollektivizálását. A kommunista párt alá rendelt titkosrendőrség korlátlan hatalmat gyakorolt az ország minden lakója felett. Ugyanezen év januárjának legvégén az osztrák fiatalember a válság gyötörte Németország alkotmányos úton kinevezett vezetője (Führer) lett.

Harminc évvel később *1943. február másodikán* Paulus német tábornok Sztálingrádnál letette a fegyvert. A náci Németország ezzel a vereséggel lényegében elvesztette a második világháborút, amit az osztrák származású, nagyravágyó és nagyratörő férfi kezdeményezett.

Negyven évvel később, *1953 márciusában* meghalt a grúz származású vezér, aki immár egy világbirodalom szinte korlátlan ura volt. A dicsőséges és rettegett szovjet világ az Elbától a Gyöngy folyóig tartott. A nagy vezető halála után kibontakozó hatalmi harc körülményei közepette megkezdődött az olvadás a keleti tömb néhány kisebb országában.

Ötven évvel később és ezelőtt, *1963 novemberében* Dallas városában meggyilkolták Kennedy elnököt. Ez nem az első elnökgyilkosság volt az Egyesült Államok történetében (azóta azonban szerencsére az utolsó). Amerika ekkor nyakig elmerült a katonailag nem megnyerhető és erkölcsileg nehezen igazolható vietnami háború mocsarában és a polgárjogi mozgalmak társadalomszaggató feszültségeiben (Martin Luther King híres beszéde 1963 augusztusában hangzott el.) A szovjet világ visszanyerte magabiztosságát a világűr meghódításában elért sikerei nyomán. Még egyszer – igaz, utoljára – úgy tűnt, hogy a Szovjetunió megnyerheti a technológiai haladás versenyét.

Negyven évvel ezelőtt, *1973. október 17-én* a kőolajexportáló országok szervezetének (OPEC) arab tagállamai (OAPEC) embargót hirdettek mindazon hatalmak ellen, akik a Yom Kippur háborúban Izraelt támogatták. A kőolajtermelő arab országok ekkor vetették be először az olajfegyvert. A világpiaci olajárak rövid idő alatt közel négyszeresükre emelkedtek. Az olajembargó lázas diplomáciai tevékenység nyomán ugyan fél év múlva megszűnt, de az általa keltett pénzügyi és politikai sokk alapjaiban rázta meg a nyugati világot. Magasra szökött az infláció és a munkanélküliség.

Harminc évvel ezelőtt, *1983. szeptember elsején* a dél-koreai légitársaság egyik gépe letért megszokott útvonaláról és Szahalin szigete mellett berepült a Szovjetunió légterébe. A koreai repülőgépet egy szovjet vadászgép lelőtte. A koreai gép több mint 200 utasa életét vesztette. Lényegében ez a tragédia volt a hidegháború utolsó komoly eseménye. (A nagybeteg Andropov 1984 februárjában meghalt; az utódjával választott, szintén életgyenge Csernyenko pedig alig egy év múlva, 1985 márciusában távozott az élők

sorából.)

Húsz évvel ezelőtt, 1993. december 12-én elhunyt Antall József, a négy évvel korábban lezajlott békés rendszerváltás nyomán újjászületett Magyar Köztársaság első miniszterelnöke. Antall József mind a rendszerváltást megelőző kerekasztal-tárgyalások során, mind kormányfőként kiemelkedő szerepet játszott a hazai demokratikus jogállami intézmények kiépítésében.

Tíz évvel ezelőtt, 2003. március 20-án indította meg George W. Bush amerikai elnök az iraki háborút, ami hivatalosan 8 évig tartott és az amerikai adófizetőknek több mint ezermilliárd dollárjába került. A háború legfőbb kiváltó okaként megjelölt tömegpusztító fegyvereket sohasem találták meg. A hamis indoklás alapjaiban kérdőjelezte meg az angolszász világ két akkori vezetőjének, Bush amerikai elnöknek és Blair brit miniszterelnöknek a szavahihetőségét. A nyugati világ erkölcsi iránytűje egy időre eltört.

Ebben a csak hangulatilag felfestett százéves időkeretben Magyarország világpolitikai helyzete többször és drámaian változott meg. Az első hetvenöt évben *játékszere* volt birodalmi keretben működő európai nagyhatalmaknak. Ezek folyamatosan alárendelték hazánkat a magyar nemzet érdekeitől idegen céljaiknak. Noha a pusztító érdekeknek mindig volt elég hazai kiszolgálója, a magyar társadalom többsége nyugodt lelkiismerettel hajthatta álomra fejét: az ország romlása vagy végzete mindig elsősorban a társadalom által nem választott *külső elnyomás, vagy befolyás* következménye volt.

Az európai hatalmi helyzet az *elmúlt 25 évben gyökeresen megváltozott*. A magyar társadalom elfogadta a rendszerváltást, ha nem is harcolt meg érte. Mikhail Gorbacsov páratlanul nagyvonalú ajándéka volt a Varsói Szerződés és a KGST megszűnése, a szovjet birodalmi szerkezet felszámolása. Hazánk kivételes történelmi lehetőséget nyert arra, hogy visszalépjen a parlamentáris demokrácia 1947-ben durván megszakított útjára. Csaknem 10 évvel ezelőtt, 2004-ben pedig *hazánk népszavazás után, önként vállalt kötelezettségként belépett az Európai Unióba*. Nyugodtan kijelenthető, hogy Magyarország ötszáz éve nem volt annyira mentes a külső kényszerektől, mint az utolsó negyedszázadban. *Teljes a szabadság*. Nézzük meg, mire mentünk vele.

Negyedszázados hinta

1. A rendszerváltás élménye hazánkban összefonódott azzal a reménnyel, hogy a gazdaság- és társadalomfejlődés huszadik századi zsákutcája után *emberöltőn belül visszatérhetünk a nyugat-európai fejlődés főáramába*. Ez nem pusztán az anyagi jólét nyugati színvonalának elérését jelentette volna, hanem a liberális demokrácia, az alkotmányos jogállam, az emberi és állampolgári szabadságjogok, a társadalmi versenyképesség, a gazdasági hatékonyság, a kulturális kiteljesedés, az erkölcsi megújulás és a nemzeti felemelkedés korábban soha nem tapasztalt lépcsőfokának elérését is.

2. A történészek által "rövidnek" nevezett huszadik század^[3] (1914-1989) hazánk történetében tragédiák sorozata volt. Az első világháború elvesztése, a Monarchia felbomlása, a trianoni békeszerződés, a korábbi országterület kétharmadának elvesztése, három millió magyar nemzetiségű honfitársunk kisebbségi sorba süllyedése, a tekintélyuralmi Horthy-rendszer féloldalas gazdaságfejlődése, milliók nyomora, a demokratikus fejlődés megrekedése, a zsidótörvények, a kirekesztés térnyerése, a náci Németországgal kötött végzetes szövetség, az értelmetlen háború a Szovjetunió ellen, az utolsó csatlóssá süllyedés, félmillió zsidó honfitársunk kiirtásában való segédkezés, a háborúból való kiugrás kudarca, a szovjet megszállás, a demokratikus kibontakozás megtorpanása, az esztelen és embertelen Rákosi-diktatúra, az 1956-os forradalom bukása, az újabb megtorlás és tömeges kivándorlás végzetes nyomokat hagyott a magyar nép tudatában és lelki alkatában, amit a dicsőséges pillanatok büszke emléke (pl. 1956) sem tud ellensúlyozni.

3. A késői Kádár-rendszer *kiegyezéssel konszolidációja* következtében Magyarország *viszonylag előnyös* helyzetből indult a rendszerváltás után. Gazdaságunknak, noha rendkívüli mértékű külföldi

adóssággal küszködött, némi rugalmasságot kölcsönzött a nyugati kapcsolatrendszer és a szaporodó magánvállalkozások. Ez utóbbi – igaz, hogy önkizsákmányolást és rengeteg ügyeskedést igényelt, - a környező országokhoz képest kivételes anyagi gyarapodást teremtett, ami a külföldi hitelekből finanszírozott koraszülött jóléti állam újraelosztása révén a társadalom széles rétegeit is felölelte. Kialakult a *jó vezetőbe és a gondoskodó államba* vetett hit és bizalom, ami a történelmi előzmények és a rendszerváltás utáni fejlődés tapasztalatainak fényében nagymértékben felerősítette a Kádár-rendszer iránti nosztalgiát.

4. Társadalmi és politikai szempontból azonban a síma átmenet bizonyos mértékig hátrányokkal is járt. Magyarországon *nem volt forradalom*, de még éles váltás sem a régi és az új rendszer között. A régi politikai elit jelentős része kapcsolati tőkéjét könnyen átváltotta pénztőkévé. A korábbi állampárt nem engedte vagyonát társadalmi célokra felhasználni. *Nem sikerült a múlt feltárása sem*; az ügynökök listája nem került nyilvánosságra, így nem volt mód az igazság kiderítésére és a bűnök bevallásán alapuló megbékélésre.

5. A piactagadó gazdasági és antidemokratikus politikai rendszer romjaiból való gyors feltápáskodás illúzióknak bizonyult. A piactagadó irányítási rendszer eltorzította a gazdaságot, elpazarolta a beruházási erőforrásokat, erőteljesen korlátozta a versenyt, rombolta a hatékonyságot, óriási külföldről finanszírozott államadósságot halmozott fel. A piacgazdasági átmenet ezért óhatatlanul együtt járt a *termelés és a foglalkoztatás csökkenésével, a jövedelmi és vagyoni egyenlőtlenségek, a szegénység növekedésével, az infláció felpörgésével*. Noha a gazdaság visszaesése a volt szocialista országok közül nálunk volt a legkisebb, mindössze 13%, ez nem vigasztalta azt a másfél millió munkavállalót, akinek megszűnt a munkahelye. Hiába keletkeztek tízezer számra új munkahelyek, ezek betöltésére az elbocsátottak egy része nem volt alkalmas. Az idősebbek egyes köreiből a Kádár-korszak viszonylagos jóléttel párosult létbiztonsága ma is vágyakozás tárgya.

6. A rendszerváltás utáni első 20 évben a harmadik magyar köztársaság jogi és politikai intézményei *alapvetően betöltötték* társadalmi szerepüket. Már a kerekasztal tárgyalások eredményeképp kiépültek az alkotmányos jogállam formai intézményei. Antall József kormányának idején magas fokot ért el az *emberi és állampolgári szabadságjogok* védelme. Az alkotmány – annak ellenére, hogy formailag a korábbi kommunista alkotmány módosítása volt - *gyökeresen megújult* és csaknem negyedszázadon keresztül jól szolgálta hazánk politikai, gazdasági, társadalmi és kulturális előrehaladását.

7. A gazdasági megújulás tekintetében az elmúlt 23 évben egymást követő kormányok teljesítménye rendkívül egyenetlen volt, és az irányzatot illetően egyre romlott. Antall József kormánya kialakította a piacgazdaságot keretező jogrendet és jogbiztonságot, megkezdte az állami vállalatok privatizációját, a bankrendszer átalakítását, folytatta az adórendszer korszerűsítését, szélesre tárta a kapukat a külföldi befektetések előtt. Jelentősen felgyorsult a vállalati szerkezetátalakítás, a kis és közepes magánvállalatok alapítása és fejlődése. Az államháztartás pénzügyi stabilizációját azonban a kormány elhalasztotta.

8. 1995-re a magyar állam a pénzügyi csőd szélére került, ahonnan csak az államháztartás minden területére kiterjedő stabilizáció és szerkezetátalakítás tudta elrántani. Ezek óriási előnye volt, hogy megteremtették az *export* által vezérelt, a *beruházások* által fűtött, a pénzügyi *egyensúlyt* megőrző, tehát *fenntartható* növekedés feltételeit. A stabilizáció nyomán nem esett vissza a gazdaság teljesítménye, a következő 5 évben pedig a növekedés *egyszerre volt egyensúlyozó és magas ütemű*. Ennek következtében a magyar állam adóssága az 1995-ös 86%-ról 2001-re 53%-ra csökkent.

9. A gazdaság és a társadalom felemelkedése mindenképpen igényli az állam, a vállalatok és a háztartások viszonylagos pénzügyi egyensúlyát. Ez azonban nem elég. Mélyreható *szerkezeti reformok* *kritikus tömegével* lehet csak javítani az ország versenyképességén. Enélkül a növekedés egy kicsi és teljesen nyitott gazdaságban nem lehet tartós. Horn Gyula kormánya a vállalati szerkezetátalakítás és a privatizáció folytatása mellett belekezdett az *államháztartás reformjába* is. A 1990-es évek második felében javult a központi kormány és az önkormányzatok közötti munkamegosztás, létrejött az

Államkincstár és az Államadósság Kezelő Központ. Messze a legfontosabb a *kötelező magánnyugdíj-pénztári rendszer* létrehozása volt.

10. Az 1998-2002 között hatalmon lévő első Orbán-kormány *nem indított egyetlen érdemi reformot sem*, sőt az újabbakat igyekezett visszafordítani. Egyetlen érdeme, hogy 2001-ig egyensúlyozó gazdaságpolitikát folytatott. Az újabb választást megelőzően azonban gyökeres fordulatot hajtott végre. A növekedés motorjaként a *belső fogyasztás serkentését, a fedezetlen béremeléseket és a költségvetési túlköltekezést* jelölte meg. A kormány 50%-kal felemelte a köztisztviselők bérét és bevezette a lakáshitelek nagyarányú kamattámogatását. Ezzel az erőteljes negatív fordulattal véget ért hazánkban a fenntartható gazdasági növekedés és *megkezdődött a jövő felélése*.

11. Medgyessy Péter 2002-ben hatalomra jutott kormánya ahelyett, hogy visszatért volna az ezredforduló előtti jól bevált gyakorlathoz, *fokozta a túlköltekezést*. A „jóléti rendszerváltás” keretében 50%-kal felemelték a közalkalmazottak bérét, bevezették a 13. havi nyugdíjat és tovább növelték a lakáshitelek kamattámogatását. A belföldi kereslet felpörgetése rövid távon segítette ugyan a növekedést, de a költségvetési túlköltekezésnek nem volt fedezete. Az államháztartás és a folyó fizetési mérleg *ikerhiányt* mutatott. Bebizonyosodott, ami előre tudható volt: *a belföldi keresletet mesterségesen élénkítő gazdaságpolitika gyorsan felborítja a pénzügyi egyensúlyt*.

12. 2004-ben a kormányfő személye megváltozott, de a gazdaságpolitika tartalma és iránya nem. Változatlanul folytatódott a *felelőtlen túlköltekezés*, az államháztartás hiánya veszélyes méreteket öltött. A 2006-os választás előtt a Gyurcsány-kormány az ÁFA kulcsát 25%-ról 20%-ra csökkentette. Jellemző, hogy a 2006-os választási kampányban a politikai pártok szinte kivétel nélkül a fedezet nélküli ígéretésben látták az előny szerzés legjobb módját. (Érdemes emlékezni például a 14. havi nyugdíj ígéretére, amit mind az MSZP, mind pedig a Fidesz teljes mellszélességgel támogatott.)

13. A választások után Gyurcsány Ferenc zártkörű beszédében elismerte, hogy első kormánya az országra nézve káros gazdaságpolitikát folytatott, a választási kampányban pedig nem mondott igazat. Az a tény, hogy a beszéd csak hónapokkal később, és akkor sem a miniszterelnök kezdeményezésére került nyilvánosságra, végzetesen gyengítette a kormány szavahihetőségét és cselekvőképességét. A kormány működését megbénította a Fidesz-vezette felbőszült ellenzék *fékevesztett propagandája*, erőszakos, *sokszor törvényen kívüli* fellépése is. Ilyen körülmények között érdemi szerkezeti reformokról többé szó sem lehetett. Hazánk újra tehetetlenül sodródott az államcsőd felé. Ezt 2008 októberében csak a Nemzetközi Valutaalap és az Európai Unió 20 milliárd eurós hitele volt képes elhárítani.

14. 2009 márciusában válságkezelő-kormány vette át az ország irányítását Bajnai Gordon vezetésével. Ez a kormány rövid egy év alatt tiszteletreméltó teljesítményt mutatott fel azzal, hogy végrehajtotta a *pénzügyi stabilizációt*. Reformokra a válságkormánynak sem ereje, sem ideje, sem felhatalmazása nem volt. Az államcsőd veszélye elmúlt, de a kibontakozó világméretű és mindenekelőtt európai gazdasági és pénzügyi válság elmélyülése közepette a gazdaság élénkítéséről, a foglalkoztatás és az életszínvonal növekedéséről szó sem lehetett. 2009-ben hazánk bruttó hazai terméke csaknem 7%-kal esett vissza és a munkanélküliség ismét rekord méreteket öltött.

15. Az ezredforduló utáni első évtized fontos rendszerbeli jellemvonása az *oligarchikus kormányzás kezdeti kiépülése* a jogállami homlokzat mögött. A kormánypártok és az ellenzék többsége egyaránt derekasan kivette részét a *korrupcióból*, ami a közbeszerzéseknél, állami megrendeléseknél és egyes állami vállalatoknál hallatlan mértékű pénzügyi források arányosan osztott megszerzését és áttekinthetetlen felhasználását jelentette. Ez a káros jelenség azóta az ország fejlődését alapjaiban akadályozó tényezővé vált és alapvető *rendszermeghatározó tényezővé szilárdult*.

16. A szállítók rendszeres és módszeres túlfizettetése, az állami vállalatok szakmányban történő fosztogatása által lehetővé tett korrump osztozkodás nemcsak a központi kormányban, hanem a *települési önkormányzatoknál* is elterjedt. A jéghegy csúcsát a fővárosi önkormányzat jelentette, amelyik méretéből

kifolyólag a legnagyobb mértékű politikai célzatú forráselvonás melegágyává vált. *A vállalkozói osztály egy része kezdett hézagmentesen összefonódni a politikai osztállyal.* Ennek képviselői azután viszonzásul igyekeztek az oligarchia érdekeinek megfelelően hajlítani a törvényeket. (Ennek jó példája a Lex Mol; összpárti egyetértéssel elfogadva 2007 őszén.)

Jogállami és erkölcsi kudarc

17. 2010-ben a parlamenti választásokon a Fidesz kétharmados többséget szerzett. Ez az akkor érvényes alkotmányos berendezkedés mellett jogi értelemben szinte korlátlan felhatalmazást biztosított az új kormánynak. Kivételes hatalmával Orbán Viktor második kormánya nemcsak élt, hanem *minden tekintetben visszaélt.* Választási programjában egyáltalán nem volt szó az alkotmányos demokrácia alapját képező intézmények lebontásáról, a gazdasági és a politikai állam hatékony működése szempontjából oly fontos *fékek és egyensúlyok finom intézményi rendszerének felszámolásáról.* Hatalomra kerülése után a Fidesz fogaskerékszerűen egymásba illeszkedő törvények sorozatával *szétverte az alkotmányos jogállamot.*

18. A „Nemzeti Együtműködés Rendszerének” jelszavával lefokozták és pongyola törvények futószalagjává silányították a parlamentet, lehetetlenné tették az ellenzék ellenőrző szerepét. *Megszüntették vagy bekebelezték az összes állami, de nem kormányzati intézményt* (köztársasági elnök, Költségvetési Tanács, Magyar Nemzeti Bank, Állami Számvevőszék, Gazdasági Versenyhivatal, Alkotmánybíróság, Országos Bírósági Hivatal, Médiatanács, Médiahatóság, Országos Választási Bizottság). Valahányszor az Alkotmánybíróság a kormánypártnak nem tetsző döntést hozott, azonnal javaslatot tettek az új Alaptörvény módosítására. Az alkotmányellenesnek minősített és megsemmisített rendelkezéseket betették az Alaptörvénybe. Az Alaptörvényt és annak módosításait az Alkotmánybíróság nem vizsgálhatja.

19. A nemzet kizárólagos képviselőjének szerepében tetszelgő kormány – „a haza nem lehet ellenzékben” jelentette ki Orbán Viktor 2002-ben -, *korlátozta a sajtószabadságot,* közvetlen politikai irányítás alá vonta az összes közszolgálati televíziót és rádiót. Állami hirdetéseket kizárólag, magánhirdetéseket nagyrészt csak a kormány üzeneteit harsogó napilapok, televíziós csatornák és rádióállomások kaphatnak. Az újságírók körében újra erős az *öncenzúra.* Feketelisták egyértelműen meghatározzák, kit nem lehet meghívni a kormány szoros informális ellenőrzése alatt álló televíziók és rádiók stúdiójába. Az óriásplakátokon a kormány az adófizetők pénzén torz és szélsőségesen egyoldalú pártpropagandát és lejárató kampányokat folytat. Állami ünnepeket az *adófizetők pénzén pártrendezvényekké* silányítanak.

20. A Fidesz-kormány az állami alkalmazottakat munkahelyük elvesztésével fenyegeti, hozzátartozóik megfélemlítésével zsarolja. A közbeszerzési pályázatokon csak az új állampártnak hódoló magáncégek nyerhetnek. Az állam fenyegetéssel és zsarolással részesedést szerez a kormánypárt számára kívánatos magánvállalatokban. *A magántulajdon szentsége megszűnt.* Hézagmentesen összeállt a kormánypárt és az államfüggő vállalkozók mértéktelenül korrumpt rendszere. Az országban *fortélyos félelem igazgat.* A hivatalos propaganda a félelemre és a legalantasabb emberi ösztönökre, az irigységre és a gyűlöletre épít. Nőtt a fajgyűlölet, a cigányellenesség és az antiszemitizmus. Mindez már megjelent a magyar országgyűlés ülésein is. Az erőszakos, pökhendi és útszéli stílus polgárjogot nyert nemcsak a lázas és önkéntes utcai véleménynyilvánításban, hanem a *közbeszédben* is.

21. A Fidesz-kormány teljességgel *értelmetlen és a magyar nemzet érdekeit súlyosan sértő szabadságharcot* indított általában a nyugati értékrend és különösen az Európai Unió ellen. Ez elsősorban az unió intézményeinek és egyes vezetőinek folyamatos sértegetésében, sérelmükre elkövetett alaptalan és alpári vádaskodásban merül ki.^[4] Eme szégyenletes fellépés következtében a magyar kormány az *Európai Unióban egyre elszigeteltebbé vált.* Érezhetően elfordultak tőle a legfontosabb nyugati kormányok. Szerencse, hogy az európai intézmények világos értékek és ezekre alapozott szabályok szerint

működnek, így nemzeti érdekeinket gyakran *sokkal jobban szolgálják* és eredményesebben megvédik, mint a magyar kormány.

22. A „nemzeti ügyek” kormánya *megosztja a Kárpát-medencében élő magyarságot*, amikor azok politikai és civil szervezetei között a Fideszhez való hűség alapján tesz különbséget. Az anyagi támogatás a kormány barátainál és kegyenceinél összpontosul. Ezzel a magatartásával a Fidesz *folymatosan kárt okoz a határon túli magyaroknak*. Az újra felmelegített, buta nacionalista propaganda pedig megmérgezi a szomszéd nemzetekkel fenntartott politikai, gazdasági és kulturális kapcsolatokat.

Gazdasági és pénzügyi kudarc

23. Míg az ezredfordulóig hazánk élenjáró reformországnak számított, azóta jelentősen romlottak a fenntartható fejlődés feltételei. A hanyatlás 2010 óta fokozódott. Ez nem egyszerűen a minden közép-európai országot egyaránt sújtó gazdasági válság következménye. *Hazánk leszakadása az elmúlt három évben már a visegrádi térség országaihoz képest is felgyorsult*.

24. Gazdaságunk viszonylagos helyzete már az évtized közepétől romlott, *napjainkra pedig egyértelműen a visegrádi négyek sereghajtója lettünk*. Míg Lengyelország és Szlovákia 2005 és 2011 között 30%-kal növelték termelésüket, addig Magyarország 2011-es kibocsátása mindössze 1%-kal haladta meg a 2005-ös szintet. 2012-ben gazdaságunk újra visszaesett. Egy főre jutó nemzeti jövedelemben ma már nemcsak Szlovénia és Csehország, hanem *Szlovákia, Észtország és Lengyelország* is megelőz bennünket. A tőkepiac értékítélete és a növekedési kilátások tekintetében Magyarországot már nem a visegrádi és a balti országokkal, hanem *Romániával, Szerbiával és Ukrajnával* emlegetik egy csoportban. A magyar állam kötvényei újfent a befektetésre nem ajánlott, *bóvli kategóriába* tartoznak.

25. Noha világos, hogy a magyar gazdaság szerkezeti problémáinak jelentős része régi keletű és a bajok nem Orbán Viktor második kormányának uralmával kezdődtek, lényeges, hogy a kétharmados parlamenti többségre támaszkodó Fidesz-kormány a szerkezeti problémák orvoslására tett intézkedései *nem hoztak eredményt, hanem súlyosbították a helyzetet*.

26. Ennek legfőbb oka az, hogy a jelenlegi Orbán-kormány tevékenysége mindenekelőtt a gazdaság, a jog, a közigazgatás és a kultúra területén *ésszerűtlen, szakszerűtlen* és nagyon sokszor *becstelen*. Ez utóbbi jelző nem túlzás. A lakosság, a vállalkozók és a bankok átverése, zsarolása, az ígéretek ismétlődő megszegése szervesen illeszkedik a kormány eszköztárába.

27. Ennek legjobb példája a *kötelező magánnyugdíj-pénztári rendszer szétverése*. 2010 őszén a nemzetgazdasági miniszter azzal fenyegette meg a kötelező magánnyugdíj-pénztárak tagjait, hogy aki nem lép vissza a felosztó-kirovó rendszerbe, az kiszervezi magát a társadalmi szolidaritásból, tehát idős korában nem fog nyugdíjat kapni a társadalombiztosítástól annak ellenére, hogy munkáltatója továbbra is fizeti utána a nyugdíjjárulékot. Amikor azután százezer embert kivéve csaknem három millió megfélemlített pénztártag visszatért az állami nyugdíjrendszerbe, a törvényt nagyvonalúan módosították és mindenki újra jogosult lett a társadalombiztosítási nyugdíjra.

28. Becstelen, hamis érvelés volt az is, hogy miközben a megszüntetésre ítélt kötelező magánnyugdíj-pénztárakat a felhalmozott vagyon eltékozlásával („eltözsdezésével”) vádolták, a vagyon államosításának szükségességét a nyugdíjak „megvédésével” indokolták. Ezzel szemben az igazság az, hogy az állam – *lábbal tiporva a magántulajdon szentségét* –, azért vette el a pénztárak vagyonát, mert azt zömmel az államadósság csökkentésére akarta felhasználni. Ezt azonban olyan rosszul csinálta, hogy az államadósság alig csökkent, a korábbi 81%-ról csak 78%-ra. Ráadásul a forint árfolyamának jelentős gyengülése azóta újra 80% fölé emelte az államadósság rátáját.

29. A nyugdíjrendszerben a legnagyobb kár *a jövőben fog jelentkezni*. A továbbiakban két nagy pillér helyett kizárólag egyetlen, a felosztó-kirovó nyugdíjrendszer viseli az öregségi jövedelempótlás terhét.

Olyan országban, amelynek népessége - a fiatalok tömeges elvándorlása nélkül is - nemcsak fogy, hanem öregszik is, ez képtelenség. Ezzel a lépésével a kormány ugyan átmenetileg csökkentette a költségvetésre nehezedő terheket, hosszú távon azonban *rontotta a nyugdíjrendszer egészének fenntarthatóságát*, növelte sérülékenységét. Ennél is rosszabb, hogy ez az ellenreform hosszú időre lerombolta azt a bizalmat, ami többpilléres nyugdíjrendszer működéséhez szükséges lenne. *A jövőfelőlő kormányzás tehát újult erővel folytatódik.*

30. A populista-nacionalista gógtól áthatott kormányzati felfogás a hazai gazdasági bajok legfőbb okozójaként a bankokat, a biztosítókat, a közüzemi és a kereskedelmi vállalatokat jelölte meg. Ez a minden gazdasági alapot és elemi ésszerűséget nélkülöző felfogás a Fidesz ama régimódi és elavult *vulgármaterialista nézetéből* ered, miszerint értéket csakis a mezőgazdaság és a feldolgozóipar termelhet, minden más szektor az itt megtermelt javakat és jövedelmeket osztja újra. Ezért terheli büszkén *a ragadozó állam büntető jellegű adókkal* a felfogása szerint „nem értéktermelő” tevékenységeket. Nyilvánvaló azonban, hogy a különadóval sújtott vállalkozások, közöttük a pénzügyintézetek - a kormány állításaival szöges ellentétben - visszafogják tevékenységeiket és igyekeznek a többletterheket a fogyasztók vállára rakni. *A termelés, a beruházások, a hitelezés és a foglalkoztatás csökkenése, a költségek növekedése hazánk gazdasági hanyatlását eredményezi.*

31. Nem véletlen a kormánypárt zsigeri ellenszenv a szolgáltatások iránt, hiszen ma Magyarországon a távközlési, energiaszolgáltató, pénzügyintézeti és kiskereskedelmi tevékenységeket zömmel *külföldi tulajdonú* cégek uralják. A durván ragadozó jellegű szektorális különadók bevezetése nem titkoltan a külföldi tulajdonosok elkedvetlenítését, kiűzését, hosszabb távon pedig a náluk lévő vagyon *állami kézbe vételét* célozza. A kormány minden lépése az állam és az azt mára bekebelező oligarchia *hatalmának kiterjesztését*, a gazdasági verseny és a társadalmi szabadság *korlátozását*, a demokrácia gazdasági alapjainak és a középosztálynak az *elsorvasztását* szolgálja.

32. A magyar gazdaság visszaesésében óriási szerepet játszik az, ahogy a Fidesz az *állam szerepét értelmezi* a gazdaságban. Manapság a kormányzat csak akkor érzi magát jól, ha az általa stratégiai tekintetű ágazatokban nem pusztán szabályoz, hanem *tulajdonosi jogokkal* is rendelkezik. A tulajdonos állam azonban már szabályozó szerepében sem versenysemleges. A szemünk előtt feltornyosuló Leviathan állam nyíltan a *verseny torzítására, szennyezésére, magánmonopóliumok létrehozására* használja törvényalkotási és szabályozási tevékenységét. Az állam térfoglalása a vállalkozói szabadság és a verseny *rovására* történik. Alig akad magánvállalkozó, aki ebben a kiszámíthatatlan gazdaságpolitikai környezetben és a szétporladó gazdasági alkotmányosság mellett képes hosszú távra tervezni és akar beruházni.

33. A *gazdasági alkotmányosság végzetes leromlása* az utóbbi időben vált igazán nyilvánvalóvá. Az üzleti élet biztonságát szavatoló alapjogok (más alkotmányos alapjogokhoz hasonlóan) a napi pártpolitikai érdekeknek megfelelően, kiszámíthatatlan tartalommal és iramban változnak, miközben egyes alapvető közpolitikai területeken (pl. személyi jövedelemadó) a mai kormány a jövőbeni szabályozást teljesen kivonta a jövőbeni kormányok hatásköréből. Ezzel sikerült a piaci szereplők bizalmát jelentősen aláásni.

34. Az *államháztartás mérete és szerkezete* sem felel meg egy felzárkózni kívánó, növekedést igénylő gazdaság követelményeinek. A méret, mint tudjuk, számít és nálunk túl nagy: az államháztartás összes kiadása eléri a *bruttó hazai termék felét*. Ez magasabb, mint a német, brit és holland arány, csaknem eléri a dán, svéd jóléti államokra jellemző mértéket. Nyilvánvaló, hogy ez egy szegény ország esetében túl sok: a visegrádi országok esetében nagyságrendekkel alacsonyabb értékekkel találkozunk. Még feltűnőbb - és egyértelműen káros -, hogy hazánk a bruttó hazai termék több mint 8%-át költi a rendkívül túlfeljesztett *közigazgatás száraz futására* és több mint 7%-át *gazdasági célok* elérésére, például a közösségi közlekedés ártámogatására. Olyan célokra, amivel az állam túlzottan és ártalmas módon beavatkozik a piacgazdaság működésébe, rombolva a vállalatok hatékonyságát.

35. Az MNB ez év márciusáig nagyjából megőrizte függetlenségét, szakmai és nemzetközi tekintélyét annak ellenére, hogy az elnökséget a Monetáris Tanácsban sorozatban leszavazó pártkatonák már egyértelműen kormányzati akaratot közvetítettek. A számonkérő székké süllyedt Állami Számvevőszék előre összeállított vádak és végeredmény alapján kívánta tetemre hívni a jegybank elnökét hivatali idejének utolsó hetében. A MNB függetlenségének felszámolásában a kegyelemdőfést az új elnöknek a szakmai alkalmassági szempontokat teljes mértékben mellőző kinevezése jelentette.

A politika és a gazdaság negatív egymásbafonódása

36. A magyar gazdaság egyik legfontosabb szerkezeti gyengesége az *alacsony foglalkoztatás*. A rendszerváltás utáni évek sokkja ebben a vonatkozásban óriási volt. Az ún. aktivitási, vagy részvételi ráta, ami a gazdaságilag ténylegesen tevékeny (aktív) népesség arányát mutatja a munkaképes korú (15-64 éves) népességben belül, 1997-ben volt a mélyponton (60% alatt). A szociális támogatások csökkenése és az átlagos iskolázottság javulása következtében ez a ráta ugyan sokat javult (65%), de a foglalkoztatás ezzel párhuzamosan alig bővült.

37. A munkaerő iránti kereslet a legutóbbi három évben mindenekelőtt a közfoglalkoztatási programok nyomán nőtt, ami azonban *nem fenntartható* és a társadalom szempontjából *negatív pénzügyi hatású foglalkoztatást* jelent. Erre legfeljebb csak kiegészítő válságintézkedésként kerülhetne sor. A versenyszférában kizárólag a feldolgozóipari vállalatok kezdtek némi bővítésbe, amihez alapvetően a mostanra beérő, de korábban elkezdett nagy autóipari beruházások járultak hozzá. A munkaerő iránti kereslet visszaesése tartósnak tűnik, mert csökken a vállalatok száma és alig van új beruházás. Ez tartósan magas munkanélküliséghez vezet.

38. A magyar gazdaság immár tartósan *stagnáló állapotban* van. 2012-ben a bruttó hazai termék másfél százalékkal csökkent, amit az idei év szerény növekedése nem pótolhat. A növekedés tényezői közül pozitív szerepet egyedül az export némi bővülése játszik, de ez nem képes ellensúlyozni a *beruházások drámai és a fogyasztás tartós visszaesését*. A beruházási ráta történelmi mélyponton van (a bruttó hazai termék mindössze 16%-a), ami az elhasználandó tőkejavak pótlására sem elég. A helyzetet csak súlyosbítja a sztálinista ízű rezsicsökkentés. A mai magyar kormányzati működés ebben a tekintetben kifejezetten az ötvenes évekre hasonlít, amikor a kormány a *társadalmi tőke felélésével züllesztette le a gazdaságot*.

39. A kormány által bevetett gazdaságpolitikai eszközök *ellentmondanak* a saját maga által kitűzött gazdaságpolitikai céloknak. A gazdaságnak éppen a kormány tevékenysége révén beprogramozott hanyatlása teszi lehetetlenné, hogy a Fidesz újszülött gazdaságpolitikai célját, az államadósság bruttó hazai termékhez viszonyított arányának érdemi csökkenését elérje.

40. Ennek a hányadosnak az alakulása döntően három tényezőtől függ: a gazdaság inflációtól megtisztított növekedésétől, az államháztartás folyó hiányától és az állampapírok piacán uralkodó reálkamatlábtól. Mivel a világgazdasági és európai válság negatív hatását a mai kormány ésszerűtlen, szakszerűtlen és becstelen politikájával *saját maga fokozza*, így a gazdaság stagnál. Növekedés nélkül és a jelenlegi kamatfeltételek mellett a 3% alatti államháztartási hiány nem elegendő ahhoz, hogy az államadósság rátája csökkenjen. Ehhez mindenképpen *növekedésre* lenne szükség, amit viszont elsősorban éppen a *kormány tevékenysége akadályoz meg*.

41. A jelenlegi kormány nyolcra csökkentette a minisztériumok számát, amit a bürokrácia leépítéseként adott el a közvéleménynek. Ez szintizta szemfényvesztés, mert sem az állami vezetők (államtitkárok és helyettes államtitkárok, hivatalvezetők) sem a hivatalnokok száma nem csökkent. Értelmetlen elnevezésű és áttekinthetetlen, kusza belső szerkezetű, óriási vízfej jellegű minisztériumok létrehozása lényegében aláásta és *megbénította* a központi kormányzati közigazgatás működését.

42. Az Orbán-kormány szétverte a köztisztviselői szellemet és ethoszt, így a pálya ma már nem vonzó. A köztisztviselők kormánytisztviselővé történt átnevezése azt fejezi ki, hogy a minisztériumok tisztviselői már nem a közt, hanem kizárólag egy politikai testületet, a kormányt kötelesek szolgálni. A szakmailag felkészült és tapasztalt tisztviselők legjavát elküldték, a többit megfélemlítették. Az alkalmazás feltétele a szaktudás helyett – a korábbi állampárti időket idézve – *a politikai megbízhatóság és elkötelezettség* lett.

43. A minőség javításának hamis jelszavával több, mint 20 év után sikerült *kiüresíteni az összes kistélepülés önkormányzatát*. Az igazgatási feladatok jelentős része a központi kormány akaratát közvetítő, újonnan létrehozott járási hivatalok kezébe került. Ezzel létrejött hazánkban az *ötszintű kormányzati közigazgatás* (országos központ, régiók, megyék, járások, községek), ami egy kisméretű és nem föderatív berendezkedésű országban *felesleges, abszurd és iszonyatosan drága*.

44. Természetesen igaz, hogy a hazánkban meglévő csaknem 3200 települési önkormányzat bizonyosan nem alkalmas alkotmányos jogként is rögzített társadalmi alapszolgáltatások közel egyenlően magas színvonalú nyújtására. Ugyanakkor világos, hogy a jóval rugalmatlanabb központi kormányzat még kevésbé alkalmas a helyi igények kielégítésére.

45. Bebizonyosodott, hogy a kormány által központosított szolgáltatások – közoktatás, gyógyítás, közigazgatás, stb. - minősége egyáltalán nem javult, miközben a költségek, a bürokrácia és a feladatok párhuzamos ellátásából fakadó átfedések jelentősen nőttek. A végzetesen szétaprózott kistélepülési önkormányzatok megmaradtak, noha a területükön élő lakosságnak már nem nyújtanak semmiféle értékes szolgáltatást. A kötelező magánnyugdíj-pénztárak szétverése után *a települési önkormányzatok kiüresítése* képviseli hazánkban a másik legsúlyosabb következményekkel járó ellenreformot.

Milyen Magyarországot szeretnénk?

46. Feltétlenül olyat, ahol *érdemes* élni. Ahol a felnövekvő nemzedékek megtalálják boldogulásukat. Olyat, amely az *egészséges nemzeti öntudatot* minden lehetséges eszközzel gyarapítja és a nemzeti összefogást hasznosítja a *társadalmi szolidaritás* erősítésére. Olyan Magyarországot, ahol a modern, európai ihletésű alkotmány *az állam ellenében is megvédi az* egyének, családok, kisközösségek, vállalkozások, felekezetek, kultúrák, népek és nemzetek szabadságát. Olyan államot, amelyik maradéktalanul garantálja az emberi és polgári szabadságjogok összességét.

47. Értelmetlen törzsi szabadságharc, gőgös faji felsőbbrendűséget sugárzó szűkkeblű nacionalizmus helyett a személyiséget kiteljesítő és a közösséget gazdagító *értelmes szabadságot*. Nyugati világot, demokratikus értékrendet, alkotmányos jogállamot, intézményes demokráciát, kölcsönösen előnyös európai integrációt. A szomszéd nemzetekkel való megbékélést, összefogást, egymás kölcsönös megismerését, az együttélő és egymásra ható egyenjogú kultúrák tiszteletét. A Kárpát-medence államaiban élő *magyar nemzetrészek* egyetértését, összefogását, politikai egyenjogúságát, anyagi, kulturális és erkölcsi gazdagodását.

48. Ezeknek a nemes és nemzeti céloknak az eléréséhez rövid időn belül újra kell kezdeni a 2001-ben kisiklott, majd 2010-ben teljesen visszájára fordított *hazai modernizációt*. Ehhez feltétlenül szükséges a társadalmi modernizáció eszmei alapjainak tisztázása, ami egyúttal meghatározza viszonyunkat a felemelkedés egyedüli biztosítékát képező nyugati civilizációhoz is.

49. A modernizáció, mint fogalom a feudalizmusból a kapitalizmusba való európai átmenet idején született meg. Társadalmi alapja a *piacgazdaság önállóvá válása*, ennek kibontakozása a feudális társadalomban betöltött alárendelt helyzetéből. Szellemi alapja a *reneszánsz, a reformáció* és mindenekekelőtt a *felvilágosodás*. Mindez önálló értelmet adott a társadalom egyes létszféráinak, így a gazdaságnak, jognak, kultúrának, tudománynak. A gazdaság, jog, kultúra és tudomány többé nem a vallás szolgálóleányaként, vagy valamiféle ideológiának alárendelt létszféraként jelenik meg, hanem saját belső

fejlődési logikáját követi, saját „törvényeinek” megfelelően él.

50. Szélesebb értelemben a modernizáció azt jelenti, hogy a társadalom tevékenysége *elkülönül az államtól és önállóvá* (noha nem függetlenné) válik. Ezt megerősíti az, hogy az egyén viszonylagosan elkülönül mind az államtól, mind pedig a társadalomtól. Kialakul, kibontakozik az önálló, *szabad és felelős személyiség*. Az individualizmus tehát modern jelenség. Azt mutatja, hogy az egyének építik és alkotják a társadalmat *alulról felfelé*, nem pedig az állam felülről lefelé. Ha az elismert és önmagáért felelős egyén a társadalom kulcsszereplője, akkor az erős és öntudatos egyének képesek szabad és az államtól elkülönült, azt ellenőrző társadalmat létrehozni.

51. A modern társadalom nem államfüggő, hanem alulról felfelé építkező, *nyílt és szabad* társadalom.^[5] A szabad polgárok okos és felelős gyülekezete alkotta társadalom saját érdekében *korlátozza az államot*. A modern társadalom egyre inkább *demokratikus*. Semmiképpen nem szűkíti, pláne nem tagadja az emberi és állampolgári szabadságjogokat. A modern demokrácia mindig szabadságelvű, tehát *liberális demokrácia*. Illiberális, az egyén és a kisebbségi közösségek szabadságjogait korlátozó demokrácia - a *többség korlátlan uralma* - nem lehet a modern társadalom tartós alapja.

52. A modern társadalom gazdasága mindig a piacra épül, hiszen a *piac = szabadság*. A termelő, a fogyasztó, a megtakarító és a befektető szabadsága abban a tekintetben, hogy egyéni és közös erőfeszítéseit mire összpontosítja, annak gyümölcsét mire használja fel. A kommunizmus totalitáriánus állama pontosan azért nevezhető piactagadónak, mert alapvetően kizárta az egyén és a közösség gazdasági autonómiáját, nemcsak termelő, hanem sokszor fogyasztó, munkavállaló, megtakarító és befektető mivoltában is. Ezzel szemben a piac a választás szabadságát testesíti meg, akár termelőként, fogyasztóként, munkavállalóként, megtakarítóként, befektetőként lépünk fel. A piacgazdaságot integráló pénz éppen a *választás szabadságának a jelképe*.

53. A piacgazdaság abszolút szükséges, de *önmagában sohasem elégséges* feltétele a modern demokráciának és az alkotmányos jogállamnak. Jelentős mértékű gazdasági szabadság létezhet politikai szabadság nélkül is, noha a politikai szabadság hiánya lépten-nyomon kihívást intéz a piaci szabadság ellen. A mai Kína túlságosan is szabadjára engedett piacgazdaságnak tűnhet, miközben a jelenkori kínai gazdasági szabadságnak *nincsenek intézményes biztosítékai*. A kegyként, kiváltsággként osztott szabadság nem szabadság.

54. Napjainkban a hosszantartó gazdasági és pénzügyi válság körülményei közepette újra divatosá váltak a piacgazdaságot alapjaiban elutasító, az egyaránt bukott szocializmus és kapitalizmus helyett valamiféle harmadik utat kereső újbaloldali eszmék. Ez a felfogás természetesen nem veti el a demokráciát, éppen ellenkezőleg: a piacban a tisztességes politikai verseny, a demokrácia gátját látja. A történelmi tapasztalat azonban ellentmond ennek a felfogásnak. Noha létezhet piaci alapú gazdaság politikai szabadság nélkül, *demokrácia bizonyosan nem létezik gazdasági szabadság, azaz piac nélkül*. Gazdasági verseny elfér politikai diktatúra mellett, politikai verseny azonban elképzelhetetlen gazdasági versengés híján. A harmadik út, ahogy Klaus volt cseh államfő mondta, a *harmadik világba* vezet. A piactagadó gazdaság, ahogy Hayek jelezte, nemcsak a szegénységbe, hanem a *szolgaságba* visz.

55. A modern gazdaságban és társadalomban az állam nem a piac ellentéte, hanem annak nélkülözhetetlen *kerete*. Mind a szabad gazdaság, mind pedig a szabad társadalom tevékenységében korlátozott, hatásköreiben jól körülírt és kiegyensúlyozott államot igényel. A modern állam *okos és kicsi, korlátozott és ellenőrzött*, nem pedig ostoba és gyenge. Alkotmányos jogállam, ami az egymás ellensúlyát képező intézmények finomhangolt rendszerét igényli, ahol a jog uralma és az állami intézmények egymást ellensúlyozó fellépése megakadályozza az állam túlterjeszkedését, a társadalom bekebelezését.

56. Magyarországnak fejlődése meggyorsításához, európai felzárkózásához pontosan ilyen feltételekre van szüksége: *szabad, versengő piacgazdaságra* és mind a gazdasági, mind a politikai versenyt *élesre és tisztára szabályozó, kisméretű, okos, a társadalom által korlátozott és ellenőrzött* alkotmányos jogállamra.

Mindannak a szöges ellentétére, mint amivel ma rendelkezünk. Kívülről nem korlátozott nemzeti szabadságunk rettenetes felelősségével állítható: *ma csak rajtunk múlik* a huszonegyedik század magyar történelme.

A választás előtti feladat

57. Ahhoz, hogy a második Orbán-kormányt 2014-ben le lehessen váltani, az eltorzított választási szabályok miatt elengedhetetlenül szükséges, hogy a *demokratikus ellenzék minden pártja* összefogjon. Meg kell egyezni a demokratikus minimumban. Ez nem más, mint az *alkotmányos jogállam*, a demokrácia alapvető intézményeinek helyreállítása.

58. Nagyon valószínű, hogy a demokratikus ellenzéki pártok a választásokat megelőzően nem tudnak megállapodni semmiféle közös programban, ami a kormányzás aprómunkájáról szól. Erre azonban nincs szükség. Ha az új koalíció képes kétharmados győzelmet aratni, akkor a Fidesz-alaptörvény *megváltoztatható*. Ennek alapján a demokrácia alapvető intézményeit helyre lehet állítani, a kormány működését biztosítani. Ha az Orbán-kormányt váltó koalíció csak abszolút többséget nyer, akkor a kormány működőképességét a *jelenlegi jogrend keretei között* kell megtalálni. Ez nem lehetetlen feladat.

59. Felvethető, hogy a jelenlegi kormány bizonyíthatóan alkotmányellenesen viselkedik, hiszen megvalósította azt, amit az alaptörvény tilt, miszerint senki sem törekedhet a hatalom kizárólagos birtoklására.[6] Ennek alapján nem lehetetlen az egész mai jogi építményt hatályon kívül helyezni, még akkor is, ha ez nyilvánvalóan kiváltja majd a demokrácia helyreállítását ellenző erők elkeseredett ellenállását. Ennek alapján akár az összes Fidesz által megalkotott törvény azonnal hatályon kívül helyezhető lenne!

Az alkotmányos jogállam helyreállítása

60. A jelenlegi kormány leváltása esetén minden mást megelőző teendő az *alkotmányos jogállam* helyreállítása. Erre nemcsak a közjog, hanem a gazdasági jog területén is múlhatatlanul szükség van. A nyugati értékrendet tükröző fordulat biztosíthatja csak az *emberi és polgári szabadságjogok* maradéktalan érvényesülését. Visszatérően felmerül a kérdés, hogy a jelenlegi kormány alkotmányos pusztítása után mi a helyes megoldás: a mai Alaptörvény *módosítása*, vagy egy *merőben új* alkotmány megalkotása. Megítélésem szerint mindkét feladat adott, mégpedig ebben a sorrendben.

61. Az Alaptörvényt az ország működőképességének biztosítása végett *azonnal módosítani* kell. Egyúttal érdemes megkezdeni egy jövőbemutató és időtálló, a lehető legszélesebb egyetértésen alakuló alkotmány kidolgozását. Míg az első feladat nem halasztható, addig a második nem végezhető el néhány év alatt. Míg az ország működőképességének helyreállítása, a Fidesz által létrehozott alkotmányos és gazdasági csődtömeg felszámolása nem tűr halasztást, az új alkotmány kidolgozásával nem lehet, de nem is kell sietni. Nem a sebesség, hanem a *minőség* és az új alkotmány mögé építhető *nemzeti és társadalmi egyetértés* lesz a politikai teljesítmény legfőbb mércéje.

62. A sarkalatos törvények intézménye idegen a nemzetközi jogfejlődéstől. A magyar jogrendszerbe az 1989-es ún. Nemzeti Kerekasztal tárgyalásai nyomán került be. Ennek akkor egyértelműen politikai oka volt: kizárni azt, hogy alapvető alkotmányos kérdésekben a mindenkori kormány az ellenzék egyetértése nélkül szabadon módosítsa a jogrendet. A sarkalatos törvények a fiatal demokrácia biztosítékaiként működtek. Ezt a szellemet pontosan a *visszájára fordította* a jelenlegi kormány. Kétharmados többsége birtokában semmilyen, az alkotmányt érintő kérdésben sem egyezett az ellenzékkel. Ugyanakkor sok, nem alkotmányos erejű, hanem napi politikai problémát is az alaptörvényben rendez. *A hatalom visszaél a sarkalatos törvényekkel*, amikor azokban olyan ügyeket szabályoz, amelyek jogállamban kizárólag a kormány hatáskörébe tartoznak (pl. személyi jövedelemadó, családi adókedvezmény, földtulajdon,

diplomás röghözkötés, stb.). Világos, hogy a sarkalatos törvények intézményét hosszabb távon nem célszerű fenntartani.

63. Az Alaptörvény módosítása után meg lehet kezdeni egyrészt az állami, de nem kormányzati, másrészt a kormányzati intézmények újjáépítését. Ezt a feladatot úgy kell megoldani, hogy közben biztosított legyen az érintett intézmények viszonylag zavarmentes működése. A legfontosabb teendő az *igazságszolgáltatás függetlenségének garntálása*. Mivel itt a jelenlegi kormány eddig csak részleges rombolást tudott véghezvinni, ezért elegendő lehet az Országos Bírósági Hivatal azonnali felszámolása. Egyúttal meg kell teremteni a bíróságok igazgatásának hatékony, a bíróságok függetlenségét is garantáló, a jogállammal összhangban lévő szervezeti rendszerét.

64. Az *Alkotmánybíróság hatáskörének helyreállítása* nehezebb feladat, de rövid határidővel az is megoldható. Azonnal szülessen a pártatlanságot és a hatékonyságot egyensúlyba hozó törvény az Alkotmánybíróság tagjaival szemben támasztandó szigorú követelményekről, a bírák megválasztásának korszerű eljárásrendjéről. A „centrális erőter” széttörésének és a túlzottan központosított állam visszabontásának alapvető követelménye az *emberi és állampolgári szabadságokat szilárdan garantáló új intézmények létrehozása*.

65. A szabadságjogok teljeskörű gyakorlásának biztosítása végett hatályon kívül helyezendő a mai állampárti egyházi törvény és megalkotandó egy, az 1990-es szabályozáson alapuló új törvény. Az állam nem avatkozhat be polgárainak hitéletébe, nem kedvezményezhet egyes felekezeteket mások, vagy a nem vallásos polgárok rovására. Az *állam és az egyházak teljes mértékben elválasztandók*. Lehessen szabadon alapítani új egyházakat, amelyek azonban ezzel nem nyernek jogot állami támogatásra. A hitéleti tevékenység maradjon adómentes, de legyen élesen elválasztva az egyházak gazdasági, illetve oktatási, gyógyítási, szociális tevékenységétől. Az előbbi nyeresége után adót kell fizetni, az utóbbiak költségeihez az állam normatív módon hozzájárul. Az egyházak hitéletének és szervezeteik költségeinek fedezetét *alapvetően híveik biztosítják*.

66. A *sajtószabadság helyreállítása és védelme* a negyedik köztársaság demokratikus berendezkedésének az egyik legfontosabb próbaköve lesz. Azonnal hatályon kívül helyezendő a mai médiatörvény, amelyik okkal és joggal hozott szégyent a jelenlegi kormányra. Haladéktalanul meg kell szüntetni a Médiahatóságot, a Médiahatóság jogkörét pedig rendkívül szűkre kell szabni. A közszolgálatosság minősége érdekében teljesen új, színvonalas, karcsú, a mindenkori kormánytól *független állami televíziót* kell létrehozni.

67. A korrupció elleni harc a pártok és a politikai kampányok finanszírozása szabályozásánál kezdődik. Nagyon szigorú, a társadalom előtti nyilvános elszámolást megkövetelő törvényt kell megalkotni a *pártok és a politikai kampányok* pénzeléséről. Ez a legfőbb feltétele annak, hogy a foglyul ejtett, mára teljesen bekebelezett magyar államot végre meg lehessen szabadítani a fojtogatóan ráfőnődő oligarchikus korrupció rettenetes béklyójától.

Kisméretű és hatékony központi kormányzat

68. Ahhoz, hogy Magyarország újra kormányozható, gazdasága élénkíthető, társadalma felemelhető legyen, újjá kell építeni a *központi kormányzati közigazgatást*. Meg kell semmisíteni azt a százkarú polipállamot, amely megfojtja a magánkezdeményezést, aláássa a civil szervezetek működését, és kiüresítette a települési önkormányzatokat. A Fidesz által létrehozott, gigantikus, belső összefüggés nélküli, áttekinthetetlen, már elnevezésükben is értelmetlen minisztériumok, főhatóságok helyébe karcsú, áramvonalas és logikusan megszervezett kormányzati főhivatalokat kell állítani.

69. Visszaállítandó az önálló *Belügyminisztérium*, amelyik közigazgatási, rendészeti feladatok mellett az önkormányzati rendszer felügyeletét látja el. Feltétlenül újjászervezendő az *Igazságügyi Minisztérium*, amelyik a mai szégyenletesen rossz minőségű kormányzati jogalkotás és egyeztetés helyett visszatér a

jogállamot megillető minőségi normalkotáshoz.

70. A vízfejjé növesztett, kusza és zavaros Nemzetgazdasági Minisztérium helyett *Pénzügyminisztériumra* (PM) valamint ettől világosan elkülönülő *Gazdasági és Kutatási Minisztériumra* (GKM) van szükség. Az előbbi a nemzetgazdasági szintű gazdaság-, költségvetési-, adó- és pénzügypolitika letéteményese, az utóbbi pedig a magángazdaság, az üzleti szektor támasza. A GKM a piacot szervezi, és a versenyt erősíti. (Ezt a munkáját hatékonyan kiegészíti az újjászervezendő Versenyhivatal felügyeleti tevékenysége.)

71. A gazdaság fejlődése alapvetően függ a *kutatás, fejlesztés, innováció* (K+F+I) hármásától. Ezek szervezésében és pénzügyi támogatásában az állam szerepe döntő jelentőségű. A költségvetési és fejlesztési funkció azonban gyakran ellentmond egymásnak. Összehangolásuk ezért egy tárcán belül nem, hanem csak a *kormány szintjén* lehet hatékony és áttekinthető.

72. Szét kell darabolni az Emberi Erőforrások Minisztériumát és a Nemzeti Fejlesztési Minisztériumot. Az előbbiből kihasítandó az oktatás, amit a mai Gazdasági Minisztériumból kiemelendő foglalkoztatáspolitikával célszerű párosítani. Mivel a munkaerő minőségét döntően képzettsége határozza meg, így indokolt a *Munkaügyi és Oktatási Minisztérium* (MOM) létrehozása. A nem közvetlen gazdasági hasznosulású, vagy nem gazdasági célú alapkutatás felügyeletére ez a főhatóság ugyancsak alkalmassá tehető.

73. Az egészségügy súlyánál fogva külön tárcát igényel és ezt a társadalmi életben megfigyelhető szorosabb összefüggés szerint a szociális ügyekkel érdemes közös irányítás alá helyezni. Ez az ország mai kivérett szociális állapotában különösen indokolt. Ennek alapján létrejöhet az új Népjóléti Minisztérium, vagy *Szociális és Egészségügyi Minisztérium* (SZEM). Ez a kormányzati főhatalmi szerv irányítaná a *szegénység elleni küzdelmet* is. (A szegénység különösen a gyermekek vonatkozásában nemzetünk szégyene.)

74. Az európai irányzatoknak megfelelően elkülönült szervezetben célszerű megjeleníteni a *természetes monopóliumokkal terhelt hálózatos közművek* felügyeletét és fejlesztését. A *Fizikai Infrastruktúra Minisztériuma* (FIM) önálló kormányzati szerv. A modern gazdaságban ugyancsak kiemelt jelentősége van a környezet és a nem megújítható vízkincs védelmének, így a *Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium* (KVM) helyreállítása indokolt. Magyarország kedvező éghajlati, földrajzi, gazdasági adottságai, jelentős értéket képviselő hagyományai és az európai közös agrárpolitika kevésbé kedvező sajátosságai miatt kívánatos a *Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Minisztérium* (MVM) visszahozatala.

75. Az új központi kormányzati közigazgatás – noha a ma létező 8 helyett 11 minisztériumból állna – *jóval karcsúbb és kisebb* lenne, mint a jelenlegi. Fölösleges átfedések, feladat nélküli államtitkárságok és belső hivatalok tucatjait lehet és kell megszüntetni. Ugyanez vonatkozik a Miniszterelnöki Hivatalra is, amely a jelenlegi kormányfő intenzív gyanakvása, valamint jól ismert és kegyetlen „oszd meg és uralkodj” politikája miatt lényegében *minden minisztériumot és azokon belüli államtitkárságot megkettőz*. Ennek az óriási méretű és a kormányzást érdemi irányítás helyett megbénító vízfejnek a felszámolása után egy, a kormányzat működését gyorsan és jól összehangoló olyan központi kormányhivatalra van szükség, ahol *magasan képzett, nemzetközi színvonalú és feddhetetlen tisztviselők* dolgoznak.

76. A gazdasági válság elmélyülése közepette ma az állami beruházásokat szinte teljes egészében az Európai Unió finanszírozza. Ennek a forrásnak a hallatlan jelentősége megmarad akkor is, ha a gazdaság növekedésnek indul. Lényeges, hogy az uniós források felhasználása hatékony, átlátható legyen. Célszerű végre a *tőkeköltségvetést elkülöníteni a folyó költségvetéstől*. A tőkeköltségvetés tervezését, végrehajtását folyamatos és alapos parlamenti és társadalmi ellenőrzés alá kell vetni. (A Miniszterelnöki Hivatalhoz rendelt mai Nemzeti Fejlesztési Ügynökség helyett egy, az új Pénzügyminisztérium alá tartozó kisméretű, ámde hatékony hivatalra van szükség.)

Az önkormányzatiság újjáépítése

77. A magyarországi önkormányzati rendszer 2010 előtt sem volt hatékony. Az Orbán-kormány azonban az önkormányzatiság maradékát felszámolva a rendszert *zsákcába* vitte. Innen csak felfelé vezethet az út. A reform célja olyan életképes és hatékony önkormányzatok felépítése, amelyek az Európai Unióban érvényes „szubsidiaritási” elvvel összhangban arra a *legalsó szintre* telepíti a közszolgáltatásokat, ahol azok a helyi lakossághoz a *lehető legközelebb*, az adófizető polgárok *erős és közvetlen ellenőrzése* mellett még hatékonyan nyújthatók.

78. A csaknem 3200 helyi önkormányzat zöme korábban sem volt életképes. Kis méretük és lakosaik átlagosan alacsony jövedelemtermelő képessége miatt sohasem tehetők azzá. Életképesnek az az önkormányzat tekinthető, amelyik (i) képes jó minőségű közjavakat költséghatékonyan szolgáltatni, (ii) van központi települése és (iii) eléri az ehhez szükséges kritikus méretet. A reform első lépése tehát *olyan méretű területet és akkora létszámú lakosságot* átfogó *legalsó szintű* önkormányzati egységek létrehozása, amelyek *legalább elvileg képesek jó minőségű közszolgáltatásokat nyújtani*.

79. Ennek a minimálisan kritikus méretnek Magyarországon elsősorban a *járási és a városi önkormányzatok felelnek meg*. Ennek alapján a jelenlegi csaknem 3200 önkormányzat helyett elegendő lenne körülbelül 240-270, de semmiképpen sem több mint 300 ilyen alsószintű önkormányzati egység. Szükséges rögzíteni, hogy tízezer lakos alatt ne legyen önkormányzat, az *átlagos* önkormányzat lakosköre pedig közelítse meg az *ötvenezer főt*.

80. A szélsőségesen elaprózott hazai önkormányzati rendszer összevonása és nagyobb alapegységek létrehozása egyáltalán nem csorbítja a demokráciát. Éppen ellenkezőleg: tartalommal tölti meg azt. Önkormányzatnak csak akkor van értelme, ha van *érdemi tartalma*. Az önkormányzatiság tartalmát az adja, hogy a területén élő lakosságnak *közösségi szolgáltatásokat* nyújt (i) a helyi lakosság igényeinek megfelelő választékban, (ii) jó minőségben, (iii) költséghatékonyan és (iv) áttekinthető módon, tehát minél közvetlenebb demokratikus ellenőrzés és elszámoltathatóság mellett.

81. A járási önkormányzatok, mint önkormányzati alapegységek létrehozása lehetővé teszi nemcsak azt, hogy ezek az önkormányzatok *visszakapják* iskoláikat, egészségügyi intézményeiket, hanem azt is, hogy a középszintű (megyei) önkormányzatoktól is *átvegyenek alapvető szolgáltatásokat*. Minden közfeladatot az állampolgárokhoz legközelebb kell megoldani!

82. Az önkormányzati reform nemcsak *összevonást* (koncentrációt) jelent, hanem *feladatleadást* is (decentralizációt). Viszont egyáltalán nem jelent centralizációt, államosítást. Éppen ellenkezőleg: a Fidesz-kormány által az önkormányzatoktól elvett feladatokat és az ezeket ellátó intézményeket maradéktalanul *vissza kell adni a születő járási önkormányzatoknak*. Ezek a nagyobb önkormányzati alapegységek vegyék át a közelmúltban teljesen fölöslegesen létrehozott járási kormányhivatalok teendőit is.

83. A reform következtében a megyei közgyűlés feladatai nagyságrendekkel csökkennek és a *regionális feladatokra* (regionális közlekedés, fejlesztés, kórház, stb.) korlátozódnak. Lényegében nem lesz különbség a megye és a régió között a feladatok tekintetében, így valamelyik szint megszüntethető. Mivel hazánk nem föderatív berendezkedésű, így nincs értelme annak, hogy középszinten választott önkormányzat működjön. Elegendőnek látszik egy kislétszámú, a járási önkormányzatok által delegált testület, valamint egy kislétszámú hivatal. Ennek eredményeképpen *háromszintű közigazgatás* jönne létre Magyarországon, ami rengeteg költség megtakarítását teszi lehetővé úgy, hogy egyúttal a közszolgáltatások minősége lényegesen javul.

84. Az észak-európai modell nem munka és reformok nélküli jólétet jelent, hanem hatékony munkát és erős helyi demokráciát. Hatékony munkára kényszerülő, áttekinthető és tisztakezű önkormányzat csak akkor jön létre, ha a helyi demokráciát *komoly mértékű helyi adózás* támasztja alá.

Alacsony adók, arányos közteherviselés

85. A helyi adózás kialakításakor figyelemmel kell lenni arra, hogy a helyi társadalom állampolgári felelősségvállalás szempontjából kevésbé érett és öntudatos rétegei elvonhatják jövedelmeiket a helyi önkormányzat elől. A mai teljesen nyitott világban ez az *adóalapok elvándorlását* jelenti. Mivel a személyi és vállalkozói jövedelmek közvetlen és erőteljes helyi adóztatása bizonyosan nem termel komoly mértékű adóbevételeket, hiszen mind az állampolgárok, mind vállalkozásaik könnyen elmozdulhatnak, ezért a nemzetközi gyakorlat szerint a legjobb helyi adófajta az *ingatlanadó*. Az ingatlanok láthatóak, nem mozdíthatóak, a hazai társadalom sokat költ rájuk. A *tárgyasult jövedelmeket* be kell vonni a társadalmi közteherviselésbe.

86. A mindenféle ingatlanra – gyárépületre, irodaházra, magasépítményre, termőföldre, benzinkútra, lakóépületre, stb. – egyaránt kivetett, a környezeti terheléssel arányos és a fizikai infrastruktúra igénybevételét is tükröző adó nem elegendő az önkormányzatok szaporodó feladatainak finanszírozására. Ezért *önkormányzati bevétellé* kell váljon a személyi-jövedelemadó (SZJA) is. A központilag beszedett és országosan egységes SZJA-ból származó bevétel felét az önkormányzatok közvetlenül kapják meg *szabadon felhasználható* forrásként. A SZJA-bevétel másik fele kötelező feladatok célzott finanszírozását szolgáló *fejkvóták formájában* (pl. közoktatási tanulólétszám alapján) kerüljön vissza hozzájuk. Ezzel egyúttal a bevételek növelésében való érdekeltséget és a területi jövedelemkülönbségek részleges kiegyenlítésének követelményét sikerülhet optimálisan összehangolni.

87. Az SZJA nemcsak az arányos közteherviselés eszköze, hanem a *munkaerő nemzetközi versenyképességét meghatározó költségtényező*. A mai kormány azt hirdeti, hogy hazánkban a SZJA 16%-os kulcsa nem magas. Nemzetközi tapasztalatok azonban azt mutatják, hogy a minimálbért alig meghaladó jövedelmek az ilyen fizetéssel járó munkavégzés alacsony termelékenységé miatt ezt az alacsonynak tűnő mértéket is nehezen viselik. Egységes adókulcs alkalmazása tehát elsősorban azért nem megfelelő, mert a munkaerő hatékonysága általában *sokkal jobban szóródik*, mint a bérek.

88. Fontos, hogy a minimálbér kétszereséig maximum *10%-os jelképes* adó terhelje a személyi jövedelmeket, miközben célszerű biztosítani, hogy a *minimálbéren foglalkoztatottak is vegyenek részt a közteherviselésében*. Ebből viszont az következik, hogy bizony célszerű visszatérni a többkulcsos SZJA-rendszerre. 10 %-os induló adómérték mellett szükséges egy 20%-os és az igazán magas jövedelmekre egy 30 %-os adósáv alkalmazása is. A kellő mennyiségű adóbevétel és társadalmi igazságosság hatékony elérése végett *minden kedvezményt és mentességet* meg kell szüntetni.

89. A kis- és közepes vállalkozásoknak az az érdeke, hogy az adózás rendje *kiszámítható és stabil* legyen. Ezt az elmúlt huszonkét év alatt egyetlen kormány sem tudta biztosítani. Az EVA (korábbi egyszerűsített vállalkozási adó) és a mostani KIVA (kisvállalkozói adó) megszüntette az adórendszer semlegességét. Az adózási rendszer *versenytorzító tényezővé* lépett elő. Ezen az észrt és ír példát alapul véve nem nehéz változtatni. Ráadásul a vállalkozói adórendszert érdemes összehangolni az SZJA-val. A vállalkozói nyereségek adója ugyancsak induljon 10%-tól és a kulcs a méret arányában emelkedjen.

90. Az adórendszer egyszerűsítése és ésszerűsítése megköveteli az utóbbi években az Orbán-kormány által bevezetett *összes, ágazati jellegű, büntető célzatú és versenytorzító adófajta megszüntetését*. A bruttó hazai termék 40%-a alá szorított közkiadási ráta esetén néhány adófajta stabilan előállítja a közszolgáltatások fedezetéül szolgáló bevételeket. Mivel a ragadozó állam szektorális adói nyilvánvalóan akadályozzák gazdaságunk növekedését, ezek azonnali kivezetése hallatlan lökést adhat mind a beruházásoknak, mind pedig az ehhez nélkülözhetetlen hitelezési tevékenységnek.

91. A központi költségvetés adóbevételeinek legfontosabb forrása az ÁFA. Az általános forgalmi adóval kapcsolatos nemzetközi tapasztalatok azt mutatják, hogy a rendszer akkor működik jól, ha kevés az *adókulcs és azok közel vannak egymáshoz*. (Különbözik óriási a politikai nyomás a termékek átsorolására és

az eladott termékek máskénti megnevezésével a csalásra.) Az Orbán-kormány ebben a tekintetben is a legrosszabb megoldást választotta. 27%-os áfa-határkulcsával Magyarország ma világbajnok.

92. A társadalombiztosítási járulék ugyanúgy része a közterhek viselésének és a munkaerő nemzetközi versenyképességének, mint az SZJA. Mértéke ezért tetszőlegesen nem növelhető. Noha csökkentésükre – és ami még rosszabb, szelektív csökkentésükre – mindig lehet népszerű indokot találni, ez elkerülendő, mert a felosztó-kirovó, társadalombiztosítási nyugdíj- és egészségbiztosítási rendszereket csak akkor érdemes elkülönített állami költségvetési alapként működtetni, ha azok pénzügyi egyensúlya *tartósan biztosítható*. A TB-jaruléknak minden dolgozóra *egységesen érvényesnek és stabil mértékűnek* kell lennie.

93. Hazánkban az elmúlt húsz évben divat volt javaslatot tenni a TB-jarulék csökkentésére, miközben az elvárások és a kifizetések egyre növekedtek. A mai kormány megadta a kegyelemdőfést a társadalombiztosítás rendszerének azzal, hogy a TB-jarulékot szolidaritási adónak átkeresztelve elvágta az utolsó kapcsot a járulékfizetés és a cserébe elvárható szolgáltatások között. Az érdemi reform itt az, hogy a járulékfizetés és a járadékélvezet közötti kapcsolatot *az egyén szintjén a lehető legszorosabban* helyre kell állítani.

Nyugdíj és egészségügy

94. A társadalombiztosítási nyugdíjrendszer reformjának a *svéd modell* irányába célszerű elmozdulni. Ennek mibenlétével kapcsolatban elhangzott tudatos torzítások és félelemkeltés helyett érdemes leszögezni, hogy a nemzedékek közötti, szolidaritási jellegű jövedelemelosztást megtestesítő, felosztó-kirovó nyugdíjrendszeren belül éppen ez az, amely leginkább képes biztosítani *az időskori jövedelem pótlást* és a nyugdíjrendszer *hosszú távú pénzügyi fenntarthatóságát egyaránt*.

95. A svéd nyugdíjrendszerben egyrészt a nyugdíjkorhatár a várható élettartammal *párhuzamosan* emelkedik. Másrészt összességében és abszolút értelemben annyi nyugdíjat osztanak ki, amennyi a jelenleg dolgozók tényleges befizetése. Harmadrészt minden egyes nyugdíjas viszonylagos értelemben annyi nyugdíjat kap, amennyit élete során relatíve befizetett az összes többi polgárhoz képest. Így szoros a kapcsolat a járulékfizetés és a járadék váromány között az egyén szintjén is.

96. Annak ellenére, hogy a kötelező magánnyugdíj-pénztári rendszert az Orbán-kormány szétverte, *kiegészítő mértékben* célszerű újraindítani azt. Gyorsan csökkenő és öregedő népességű országban ugyanis kizárólag az *öngondoskodás erősítése* enyhítheti az állami nyugdíjrendszerre nehezedő állandó politikai és pénzügyi nyomást. Addig is, amíg a politikai helyzet megéri ennek a hallatlanul fontos reformnak az újraindítására, növelni kell az *önkéntes nyugdíjpénztárak vonzerejét*, a befizetések adókedvezményeit. Ha másképp nem megvalósítható, akkor akár az összes többi népszerű cafeteria-elem rovására is.

97. A társadalombiztosítás egészségügyi ága ma egyrészt ténylegesen *alulfinanszírozott* (a bruttó hazai termék alig több mint 5%-át költjük állami forrásokból az egészségügyre), másrészt a finanszírozás egycsatornás állami monopoljellege a szolgáltatókat változatlanul *nem kényszeríti versenyre*. Pedig a *kétszintű*, finanszírozói és szolgáltatói verseny nélkülözhetetlen a szolgáltatások minőségének javítása, a hozzáférési esélyek viszonylagos egyenlőségének biztosítása, a költséghatékonyság javítása és a korrupció (hálapénz) visszaszorítása végett.

98. A gyógyítás területén az elmúlt évtizedben *semmilyen* érdemi reform nem valósult meg. Mivel az egészségügy reformjára vonatkozó, tíz évvel ezelőtti írásomban megfogalmazott javaslatok^[7] érvénye jottányit sem csökkent, ezért a reformlépéseket itt elegendő vázlatosan felvillantani. Megítélésem szerint az egészségügyben az alábbi, egymást erősítő lépések a kívánatosak: (i) a versengő biztosítók által kínált *kötelező magánbiztosítás*, (ii) *fix biztosítási díj* bevezetése, amit 18 év felett *minden állampolgár* fizet, (iii) a gyógyító személyzet közalkalmazotti jogállásának megszüntetése, (iv) bérek

felszabadítása, (v) elektronikus betegségbiztosítási kártya bevezetése, amelyik naprakészen kimutatja, hogy egyrészt tulajdonosa, másrészt annak munkáltatója fizetett-e hozzájárulást abban a hónapban, aminek révén mód lenne a (vi) potyautasok hatékony kiszűrésére és a fizetési fegyelem komoly mértékű megerősítésére, a hálapénz jelentős visszaszorítására.

Mezőgazdaság és földtulajdon

99. Az ismert világméretű és európai gazdasági fejlődési folyamatok tükrében kijelenthető, hogy sem a mezőgazdasági nyersterméktermelés, sem pedig a magas feldolgozottsági fokú, jó minőségű élelmiszerek előállítása *nem lesz többé húzóágazat*, a gazdasági növekedés meghatározó motorja és a vidéki népesség foglalkoztatásának alapja. Ez azonban nem jelenti azt, hogy hazánk jövője szempontjából a mezőgazdaságnak és az élelmiszeriparnak ne lenne jelentősége. Éghajlati, domborzati, víz- és talajadottságaink miatt, valamint gazdasági és társadalmi hagyományaink alapján a mezőgazdaság Magyarországon mindig fontos ágazat marad. A hangsúly nem az előállított mennyiségen, hanem *a minőség, a hozamok és a hatékonyság javításán* van.

100. Örökzöld, de megítélésem szerint értelmetlen vita az, hogy vajon gépesített nagybirtokokra, vagy élőmunkaigényes kisbirtokokra van szükség. *Mindkettőre*. A szántóföldi növények hatékony termesztése igényli a nagy, egybefüggő, homogén talajterületeket, amelyeken a gépi művelés elsődleges és kevés, ámde magasan szakképzett munkaerőre van szükség. Nyilvánvaló, hogy csak a nagyméretű, fejlett és gépesített gazdaságok képesek előállítani a mezőgazdasági *nyerstermékexport* túlnyomó többségét, amiben a magyar gazdaságnak hosszú távon is komoly és stabil piaci előnye van.

101. A vidék népességmegtartó ereje, a vidéki népesség *foglalkoztatása és jóléte* azonban nem biztosítható azzal, ha kizárólag nagybirtokok léteznek. Bármennyire is kívánatos a magas fokon gépesített, hatékony exportorientált nagygazdaságok elterjedése, nem mondhatunk le a kisméretű gazdaságokról.

A feladat az, hogy ezeket *stabilan jövedelmezővé* változtassuk úgy, hogy a számukra biztosított uniós támogatásokat elsősorban *fejlesztésükre* legyünk képesek felhasználni. Ehhez erőteljes *gazdaképzésre* is szükség van.

102. A jelenlegi kormány föld(f)osztó politikája államfüggő birtokosok, politikai kegyencek alávetett osztályának kiépítését célozza. Amellett, hogy ez lényegében máris kismimizte a helyben lakó vidéki népességet, nem eredményezte a hatékonyság növelését sem. A gazdálkodás biztonsága és a szerződések tiszteletben tartása azonban nem engedi, hogy a megkötött fölbérleti szerződéseket az új kormány felmondja. Arra azonban lehet és kell törekedni, hogy a meglévő – részben állami – földalapokból a *helyben lakó* gazdák *kiemelten és előnyösen* részesüljenek. Szükséges az is, hogy a letelepedett gazdálkodók – állampolgárságukra való tekintet nélkül – a *termőföldek tulajdonjogát is megszerezhessék*.

103. A Fidesz-kormány hamis antikommunista felfogása, az alávetett, államfüggő paraszti réteg kialakításában való politikai érdekeltsége gátat szab a *vidéki népesség szövetkezésének*, ami pedig a hatékony gazdálkodás feltétele lenne mindazon tevékenységek esetén, ahol a közös gépi művelés, gyomirtás, trágyázás, öntözés, talajjavítás, feldolgozás és kereskedelem, stb. megsokszorozná a gazdák zsebében maradó jövedelmeket. A mai kormány krokodilkönnyeket hullat amiatt, hogy a fejlett külföldi élelmiszerfeldolgozó vállalatok keveset fizetnek a magyar gazdának a feldolgozatlan nyersanyag átvételekor, ugyanakkor nem támogatja, sőt megakadályozza, hogy a vidéki népesség megerősödjön a hozzáadottérték-lánc saját hasznú növelése révén!

Fizikai infrastruktúra

104. A gazdaság fejlődésének és stabilitásának az egyik legfontosabb pillére az *energia*. Az

energiaszolgáltatás *árától és megbízhatóságától* függ a gazdaság összes szektora és ágazata, de alapvetően befolyásolja a családok megélhetési lehetőségeit is. Jelentősége a jövő gazdaságában, különösen pedig egy kicsi, nyitott és hagyományos energiahordozókban (szén, kőolaj, földgáz) szegény országban aligha túlbecsülhető.

105. Az energiaszolgáltatás hálózatos fizikai infrastruktúrája *természetes monopóliumot* képez (nagyfeszültségű villamos távvezeték, nemzetközi olaj- és gázvezetékek, stb). Ahhoz, hogy az energiatermelők és -szállítók közötti verseny hatékonyságemelő hatásai kibontakozzanak, mindig szükség van a természetes monopólium elemeinek az állami *szabályozására*. Nem az árak mesterséges rögzítésére, hanem az *árképzés és a hozzáférés szabályozására!*

106. Míg elsődleges és hagyományos energiahordozókból Magyarország mindig behozatalra szorul, a másodlagos energia, így elsősorban a villamos energia terén *külpiazi függőségünk csökkenthető*. Ha ez megvalósítható versenyképes belföldi árakkal és olyan technológiákkal, ami érvényesíti a környezetvédelmi szempontokat is, akkor feltétlenül érdemes erre törekedni.

107. Hazánkban az áramtermelés tekintetében az *atomenergiának nincs alternatívája*. Gazdasági stabilitásunk érdekében célszerű a mindenkori minimális áramfogyasztásnak megfelelő mennyiséget atomerőművekkel előállítani. Ha a biztonsági követelményeket maradéktalanul érvényesítjük, akkor hosszabb távon ez a legtisztább és a leginkább gazdaságos megoldás. Ez nem zárja ki a villamos áram kölcsönösen előnyös külkereskedelmét.

108. Természetesen nem szabad figyelmen kívül hagyni a *megújuló energia* forrásainak nemcsak technikailag lehetséges, hanem immár jövedelemező kiaknázási lehetőségeit sem. Ebből a szempontból a leginkább ígéretes fejlődés a *napelemek olcsóvá* válása. Megfelelő átvételi árak mellett komoly mértékűvé válhat a háztetőkön termelt elektromos áram hazánkban is (akárcsak a napfényes Spanyolországban, vagy éppen a jóval felhősebb Németországban). Ráadásul a technológiai fejlődés nyomán a beruházások sem igényelnek többé jelentős állami támogatást.

109. Az elmúlt évek talán legvitatottabb áramfejlesztő módszere a *szélkerék* alkalmazása. Magyarországon a szél alacsony intenzitása és kiszámíthatatlan mivolta, illetve az emberi és állati élőhelyektől való kellő távolság hiánya *nem teszi gazdaságossá* a szélenergia érdemi termelését és felhasználását. Ehhez hozzájárul az is, hogy a széllal termelt áram tárolása és későbbi felhasználása sem technológiailag, sem gazdaságilag nem megoldott.

110. Noha gázfogyasztásunk csökkenő irányzatot mutat, a földgáz szerepe a hazai energiafelhasználásban *hosszabb távon is megmarad*. Mivel a hazai termelés felfuttatására földtani adottságainknál fogva nincs remény, marad a behozatali források sokrétűvé tétele és a tárolókapacitások bővítése. Ez utóbbihoz azonban nincs szükség sem állami tulajdonra, sem pedig állami beruházásokra, annál inkább *hatékony állami szabályozásra*. Az energiaipari beruházásokat stabil és kiszámítható szabályozási környezet megteremtése nyomán vonzóvá lehet és kell tenni mind a külföldi, mind pedig a belföldi tőke számára, ami gazdaságunk növekedésének fontos motorja lehet.

111. A közlekedés az energia egyik legfontosabb fogyasztója, egyszerre mind a gazdasági fejlődés alapvető tényezője – csakúgy, mint az energiaágazat. Fejlesztése összehangolt állami és magánvállalkozói erőfeszítéseket igényel. Ezen túlmenően a *természetes monopólium elemekhez való hozzáférés* (vasúti pályák, kikötők, repülőterek, stb.) versenyerősítő állami szabályozása alapvető fontosságú az egész nemzetgazdaság fejlődése szempontjából.

112. A közlekedési, szállítási költségek minden termék árában megjelennek. Az elhibázott állami beruházások, a hatékonytalan logisztikai rendszerek, az ágazatra kirótt állami sarcok csökkentik mind a gazdaság versenyképességét, mind pedig a háztartások jövedelmeit. A mai kormány tevékenysége ebből a szempontból is akadályozza az ország fejlődését, a gazdaság növekedését.

113. A közlekedési ágazatok között jelentős *aránytalanságok* alakultak ki. A vasúti szállítás és utazás visszaszorult, a vízi szállítás elhanyagolható, holott ezek az ágazatok – különösen a tömegtermékek esetén – olcsóbb mozgatót képviselnek, nem beszélve az egyértelmű *környezetvédelmi előnyökről*. Csak a távolsági közúti közlekedés bővül, de a magas autópályadíjak miatt ez is elsősorban a hagyományos közutak túlterheltségét fokozza.

114. A vasúti pályák elhanyagolt, leromlott állapota nem teszi lehetővé, hogy kihasználjuk hazánk kedvező földrajzi fekvését a nemzetközi teherforgalom növelésében. Elfogadhatatlan, hogy a nemzetközi fővonalak jelentős részén az utazás százötven évvel ezelőtti állapotokat idéz. (A 400 kilométeres távot Kolozsvárig a gyorsvonat pontosan 8 óra alatt teszi meg – nem csoda, hogy a nyári idényt leszámítva szinte senki nem utazik rajta.)

115. A vasúti és a közösségi közúti közlekedés minden vállalata *veszteséges* és hatalmas összegű állami támogatásra szorul. A veszteséges állami cégek ráadásul a korrupció melegágyai és a politikai vagyonfosztogatás áldozatai. Ebben a vonatkozásban elsőrendű feladat a *tarifarendezés*, a túlburjánzó és indokolatlan kedvezmények megszüntetése, a belső szervezeti és irányítási káosz felszámolása, a vezetők kinevezése *nemzetközi pályázat* és világosan megfogalmazott hatékonysági célok és követelmények alapján.

116. A légitözlekedés területén elsődleges feladat a Liszt Ferenc repülőtér utasbarát kiszolgálási rendszerének visszaállítása, a sarc jellegű indokolatlan *telekadó megszüntetése*. A szabályozás elsősorban a *verseny erősítésére* összpontosítson azzal, hogy segíti *más repülőterek* forgalomba helyezését. Légitársaságok létrehozása és működtetése a *versenyszféra* feladata.

117. A városiasodási folyamat alól hazánk sem kivétel, annak ellenére, hogy a népességcsökkenés városainkat érinti. A tömegközlekedési szolgáltatások javítása nem presztízsbetűházásokat, hanem összehangolt fejlesztést igényel. A nagyvárosokban elsődleges legyen a *közösségi közlekedés*, miközben a gyalogos és kerékpáros mozgás is jóval nagyobb teret követel. Célszerű felszámolni a parkolási káoszt is, jól kialakított külvárosi megoldásokkal.

A közoktatás újjáépítése

118. A rendszerváltás után széles közben elterjedt az a tévhit, miszerint a volt szocialista országokban tömegével áll rendelkezésre a jól képzett és olcsó munkaerő. Ezt az illúziót a hatalmasra duzzadó munkanélküliség már a piacgazdaság első éveiben kikezdte. A keserű valóság felismerését később elősegítette a globalizáció, majd az uniós csatlakozás. Napjainkra az európai méretű gazdasági és társadalmi válság végérvényesen bebizonyította, hogy a *szakképzetlen és műveletlen munkaerő iránt nincs piaci kereslet*.

119. Húsz év tapasztalata bizonyítja, hogy hazánkban egyszerre van jelen *munkaerőhiány és munkanélküliség*. Egyrészt hiány van fontos szakmákban magasan képzett munkaerőből, másrészt foglalkoztathatatlanok tömegei szorultak ki a munkaerőpiacról. A magas munkanélküliség és a viszonylag alacsony foglalkoztatás Magyarországon alapvető szerkezeti probléma. Ezen a helyzeten az *oktatás színvonalának, a munkaerő minőségének, szakmai képzettségének és általános műveltségének* látványos emelésével lehet változtatni. Ez évtizedekre szóló hatalmas nemzeti feladatot jelent.

120. Napjainkra a közoktatás romlását az iskolák központi kormányzati igazgatás alá vétele („államosítása”) tette teljessé. Egy szörnyű monstrum, a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ (KLIK) létrehozása egyetlen célt szolgált, a *politikai klientúra* kiépítését. Ma 198 pályázat nélkül kinevezett tankerület-vezető irányít százezer pedagógust. Az antireform keretében az iskolaigazgatóktól elvették a legfontosabb munkáltatói jogokat (kinevezés, jutalmazás, fegyelmezés). Az egész folyamatot áthatotta a tanítók és tanárok iránti bizalmatlanság. Erre utal a Nemzeti Alaptanterv kötelező tartalmának

meghatározása, az egységesített tankönyvpiac, a tanfelügyelet bevezetése.

121. Az közoktatási reformjának kiindulópontjaként az általános iskolákat és a középiskolákat *vissza kell adni* az azok hatékony működtetésére képes legalsó szintű, az újonnan létrehozandó *járási és városi önkormányzatoknak*. Az iskolák gazdái a helyi társadalom, az önkormányzat, a tanárok, a szülők és részben maguk a diákok legyenek. A közoktatási intézményeket a lehető legközvetlenebb módon a helyi társadalom ellenőrzése alá kell helyezni. *A tankötelezettség 18 éves korig tartson.*

122. Általában a hátrányos helyzetű, különösen a roma származású tanulók felzárkózása végett szükség van az *egész napos iskolára*. Nagyobb méretű, jobban felszerelt, bőkezűbben finanszírozott általános iskolákban az egész napos nyugodt, készségfejlesztő, színvonalas oktatás és nevelés jobb eredményt hoz a *felzárkózás, a társadalmi összefogás és együttműködés* (kohézió és szolidaritás) készségeinek kimunkálásában és elsajátításában is. A Nemzeti Alaptanterv alapvetően nem konkrét ismeretek, hanem *készségek* elsajátítását írja elő a tanári témaválasztás jelentős szabadsága mellett.

123. A *nemzeti öntudat* nem az egyének veleszületett tulajdonsága, hanem *elsajátított értékrend, tanult közérzet, kötődés és kötelességvállalás*. Ezt mindenki gyerekkorától kezdve sajátítja el, a családban, az iskolában és a társadalomban. A közoktatás a nemzeti öntudat ápolását kell szolgálja, többek között a tanterv erre alkalmas elemeinek aktív felhasználásával. A nemzeti öntudat erősítésére a hazánkban élő nemzeti kisebbségeknek is joguk van, amelyet az anyanyelvükön történő oktatás és nevelés valósít meg.

124. Közoktatási intézmények finanszírozását nem szétaprózott normatívák, hanem *egyetlen megemelt fejkvóta* szerint kell biztosítani. Célzott normatív támogatásra van szükség minimális iskolaméret és a tanulók száma alapján. Ezt az önkormányzatok saját bevételeikből tetszés szerint kiegészíthetik.

125. Kimutatások szerint az osztálylétszámnak elég tág határok között nincs érdemi hatása a tanulók teljesítményének alakulására. Annál inkább döntő szerepet játszik a *tanítók és tanárok minősége*. A tanító- és tanárképzést a szükségletek szintjére kell beállítani, ennek színvonala jelentősen emelendő.

126. Miközben szükséges lehetővé tenni, hogy az iskolák igazgatói a gyenge oktatókat elbocsássák, a *jó pedagógusok bérét jelentősen növelni kell*. Erre azonban csak az önkormányzati tulajdonú iskolák újjászervezésével és komoly szakmai továbbképzést követő vizsgák eredményes letétele nyomán kerülhet sor. A fizetéseknek a rendszeresen mért, nyilvántartott és elismert *egyéni és kollektív teljesítménytől* kell függenie, nem pedig az életkortól.

127. A szakképzetlen és alkalmi, vagy feketemunkából tengődő szülők gyermekei, különösen pedig a *roma fiatalok* számára a szegénységből való kitörés, a felemelkedés útját képezheti keresett kétkezi szakmák elsajátítása. *Minden járásban* legyen egy *kiemelten támogatott*, a társadalmi figyelem középpontjában álló *szakközépiskola*. Minden szakmunkástanuló 14 éves korától végezzen műhelymunkát is. A helyi vállalkozói kamarák támogassák ezeket az iskolákat és a vállalkozók kössenek a diákokkal foglalkoztatási szerződést. A hátrányos helyzetű diákoknak kollégium álljon rendelkezésére.

Világszínvonalú felsőoktatás és kutatás

128. Az Orbán-kormány legutóbbi intézkedései - a röghözkötés, a pénzkivonás, az államilag finanszírozott helyek politikai alapú elosztása stb. - megadták a kegyelemdőfést a hazai felsőoktatásnak. A diákok tiltakozása - legalábbis egy időre - a közvélemény figyelmének középpontjába állította a felsőoktatást. A kormány *becstelensége* (állítólag nincs tandíj, miközben a diákok túlnyomó többsége nem kis összeget fizet) és tárgyalási képtelensége azt bizonyítja, hogy a jelenlegi hatalom nem érdekelt a bajok orvoslásában. Az orbáni zsákutcából való kiút a felsőoktatás *versenyelvű reformja*.

129. Hazánkban *világszínvonalú egyetemekre és főiskolákra* van szüksége. Ezek csak *éles hazai verseny* körülményei között alakulhatnak ki. Versenyt csak a diákok, szülők és a társadalom

értékítéletének érvényesülése támaszt. Ennek alapja a diploma piaci és társadalmi értéke, a jövőbeni pályautak és kereseti lehetőségek világos ismerete, valamint az a rendkívüli befektetés, amit a hallgató és családja *tandíj* és egyéb költségek formájában vállal.

130. A felsőoktatás reformját az alapelvek tisztázásával kell kezdeni. A felsőoktatás *nem állampolgári jogon járó* és mindenki számára hozzáférhető ingyenes közszolgáltatás, hanem csak a fiatal korosztályok nagyjából fele számára célszerűen elérendő, egész életre szóló *nagybefektetés*. Mivel ennek haszna elsősorban egyénileg, noha jelentős mértékben a társadalom által is élvezhető, ezért a költségvetés – mögötte az adófizetők, az egész társadalom, benne a felsőoktatásba be nem kerülő népesség – csak korlátozott ideig és mértékben vállaljon részt a felsőfokú tanulás költségeiből. A tehetséges jómódúak esetében csak *jelképesen*, a tehetséges szegények javára *jelentős* mértékben, a tehetségtelenek esetében viszont *egyáltalán nem*.

131. Jövőnk szempontjából kiemelt jelentőségű a *tehetséggondozás*. Ennek támogatása elengedhetetlen mind a középfokú oktatásban (pl. középiskolai tanulmányi versenyek) mind a felsőoktatásban (pl. tudományos diákkörök, szakkollégiumok, doktori képzés, stb.) A tehetségek itthon tartása, illetve visszafogadása érdekében fontos a posztdoktori és a fiatal szakemberek elhelyezkedésének tudatos és eredményes segítése.

132. *Élesen elválasztandó* a felsőoktatási intézmények *külső és belső* irányítási rendszere. A belső önkormányzat, a szenátus a *tanszabadság* letéteményese. A tulajdonosi és gazdálkodási jogosítványokat új testület, a *fenntartók tanácsa* gyakorolja, amelyben a bennfentesek kisebbségben vannak. A fenntartók tanácsában többségben az állam (vagy egyházi iskola esetében a tulajdonos felekezet), a vállalati szektor, valamint a nemzetközi és hazai tudományos élet képviselőinek kell helyet foglalni.

133. Hazánkban ma éppen *hetven akkreditált* egyetem és főiskola működik, ami egy immár kevesebb, mint tízmilliós lélekszámú országban hallatlanul sok. Számuk egyes főiskolák nagyobb egyetemekhez való kétségbeesett csatlakozása nyomán várhatóan csökkenni fog. A felsőoktatás átalakulási folyamata azonban nem minőségi alapú természetes kiválasztódást tükröz, hanem üres szervezeti megoldásokat a gyorsan csökkenő diáklétszám miatt érzett életveszély elhárítása végett. Ez azonban az alapvető problémát, a szétaprózottságot, a túlméretezettséget és a sokszor gyenge minőséget nem oldja meg. Alapvető érdek, hogy a kiválasztódási folyamatot *felelős és felkészült* felsőoktatási kormányzat irányítsa *szigorú, áttekinthető minőségi követelmények* érvényesítése mellett. Azokat a felsőoktatási intézményeket, amelyekbe nem jelentkezik kellő számú diák, be kell zárni.

134. Az egyetemek és főiskolák finanszírozása *több csatornán* keresztül történjen. A mindenkori iskolafenntartónak – állam, egyházak, alapítványok, nagyobb városok önkormányzatai - kell viselnie a felvett diákok színvonalas tanulásához szükséges méretű és összetételű *fizikai infrastruktúra* (tanterem, laboratóriumok, diákszállók, könyvtár, étterem, stb.) fenntartási és felújítási költségeit. Ehhez az intézményeknek célszerű jelentős mértékű *saját vagyonnal* rendelkezni, amivel a törvény és a fenntartók tanácsának útmutatásai szerint és döntései alapján önállóan és felelősen gazdálkodnak.

135. A változó költségek jelentős hányadát – legalábbis az alapképzésben – a tanulmányok eredményességéhez is kapcsolt és *tandíjnak nevezett tandíj* kell, hogy fedezze. Ennek fizetése alól csak a leginkább rászoruló diákok kaphatnak felmentést. Megszűnnek tehát az ún. „államilag finanszírozott” vagyis ingyenes képzési helyek, amelyeket napjainkban rendre a jómódú családokból származó fiatalok nyernek el. Ráadásul ezek politikai indíttatású évenkénti újraelosztása a minőséget romboló durva állami adminisztratív beavatkozás és kontroll legfontosabb eszközévé vált.

136. A kutatás – fejlesztés – innováció (K+F+I) *a jövő stratégiai kérdése*. Ez egymással szoros kapcsolatban lévő vállalati és egyetemi kutatóintézetek nemzetközi vérkeringésbe bekapcsolt átjárható hálózatában tud optimálisan megvalósulni. A vállalatok és az egyetemek együttműködése biztosíthatja leginkább, hogy a gyakorlatban is hasznosítható eredmények szülessenek. Az *oktatás és a kutatás*

összefűzése nyomán a jövő nemzedékei azonnal hozzáférhetnek a tudomány új eredményeihez. A szorosan összefüggő vállalati-egyetemi kutatás-oktatás az alapja az élethosszig tartó tanulásnak is.

137. Az új tudományos ismereteket nyújtó „érdeklődés” jellegű és a konkrét „feladat” vezérelt kutatás érdeke mind a gazdaság szereplőinek, mind pedig az egész társadalomnak. Az állam csak az eredmények által visszaigazolt, nemzetközileg elismert, magas színvonalú kutatási tevékenységet támogassa *felelős részfinanszírozás* formájában. Emellett elsődleges feladata a kutatást segítő jogi és igazgatási környezet kialakítása. A kutatási, fejlesztési és továbbképzési költségeket pályázati úton elnyerhető források fedezték.

Modern Magyarország

138. Olyan országot akarunk, amelyben *szabad és szuverén polgárok élnek*, akik tudatában vannak egyéni és közösségi felelősségüknek Magyarország, Európa és az egész emberiség jövője iránt. Képviselik a szolidaritás értékeit, tiszteletben tartják az emberi méltóságot és erre figyelemmel a gondolat és a véleménynyilvánítás szabadságát.

139. Olyan országot építsünk, amely végre jól sáfárkodik 23 éve visszanyert függetlenségével és megnövekedett nemzetközi mozgásterét minden polgára boldogulásának és büszkeségének megalapozására használja. Társadalmi életünk minden területének megújításához rendelkezésünkre áll a világ összes országának tapasztalata, a tudományos ismeretek gazdag tárháza. Gőgös, pökhendi és pimasz fennhéjázás helyett lehet a magyar társadalom és a nemzet iránti illő alázattal tanulni a legjobb nemzetközi megoldásokból és alkalmazni azokat a különös és sajátos hazai viszonyokra.

140. Ahhoz, hogy a szörnyű elvesztett évtized után ne veszítsük el immár az egész huszonegyedik századot, szükség van a jelenlegi sorvadás és pusztulás megállítására, *az irányzat teljes megfordítására*. Kevés az idő. Ha ebben az évtizedben nem fordul a kocka, akkor a leszakadás önerősítő folyamattá, önbeteljesítő jóslattá válhat. Felmérhetetlen ebben az írástudók felelőssége. Az enyém is. Ezért írtam ezt az újabb, kétségséget higgadt karácsonyi kiáltványt.

---

[1] Eric Hobsbawm: The Age of Extremes. 1914-1991. Abacus, London, 1995

[2] Florian Illies: 1913. Der Sommer des Jahrhunderts. S Fischer Verlag GmbH, Frankfurt am Main, 2012. 26. oldal.

[3] John Lukacs: A XX. Század és az újkor vége. Európa Könyvkiadó, Budapest, 2000. 11. oldal. Hobsbawm a rövid huszadik évszázad végét ugyan 1991-re teszi, de ez a lényegen mit sem változtat. (Vö: idézett műve első fejezetének alcíme)

[4] Kiváló példái ennek a magatartásnak a Velencei Bizottság tagjainak becsmérő lekicsinylése, Rui Tavares európai parlamenti jelentéstevő folyamatos sértegetése, Angela Merkel finom és udvarias figyelmeztető üzeneteinek durva és alaptalan összehasonlítása a náci Németország fellépésével.

[5] A nyílt társadalom nem pusztán azt jelenti, hogy *kifelé nyitott*, tehát hogy ezer szállal érintkezik a külső világgal. A nyílt társadalom *belső nyitottságot* is feltételez, tehát az új termékek, gondolatok és értékek iránti fogékonyságot. Ebben az értelemben a „mágikus, törzsi, vagy kollektivista társadalmakat zártaknak kell tekintenünk, míg az a közösség, ahol az egyének személyi döntésekkel néznek szembe, nyílt társadalom.” Karl Popper: The Open Society and Its Enemies. Routledge & Kegan Paul, London, 1965. 173. oldal.

[6] Az Alaptörvény C) cikk (2) bekezdése így szól: "Senkinek a tevékenysége nem irányulhat a hatalom erőszakor megszerzésére vagy gyakorlására, illetve kizárólagos birtoklására. Az ilyen törekvésekkel szemben törvényes úton mindenki jogosult és köteles fellépni." A Szabadság és Reform Intézet Alapítvány komolyan vette alkotmányos kötelezettségét. Az Alkotmánybírósághoz fordult, amely azonban nem volt hajlandó foglalkozni az SZRI beadványával azon az alapon, hogy az *alírók személyükben nem érintettek!*

[7] Verseny és Szolidaritás, Élet és Irodalom, 2003. december 19. A gyógyítás reformja. 119-128.pontok.